

P

R

postupanja

O

prilikom

integracije

T

osoba kojima

je odobrena

O

međunarodna

zaštita

K

O

**I PRIPADAJUĆI PRIRUČNIK
S PRIMJERIMA DOBRE
PRAKSE**

L

P

R

postupanja

O

**prilikom
integracije**

T

**osoba kojima
je odobrena**

O

**međunarodna
zaštita**

K

**I PRIPADAJUĆI PRIRUČNIK
S PRIMJERIMA DOBRE
PRAKSE**

O

L

NARUČITELJ:
Ured za ljudska prava i prava nacionalnih
manjina

PRUŽATELJ USLUGE:
Hrvatski pravni centar

IZDAVAČ:

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina
Vlade Republike Hrvatske

ZA IZDAVAČA:

Alen Tahiri, univ. spec. pol.

GODINA IZDANJA:

2023.

AUTORI:

izv. prof. dr. sc. Goranka Lalić Novak
izv. prof. dr. sc. Teo Giljević

LEKTURA:

Ad Hoc Centar za poduke i prevoditeljstvo d.o.o.

GRAFIČKO OBLIKOVANJE I PRIPREMA ZA TISAK:

Mulberry goods d.o.o. za dizajn, proizvodnju i usluge

TISAK:

Kerschoffset d.o.o.

NAKLADA:

200 primjeraka

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001160205.

ISBN: 978-953-7870-38-6

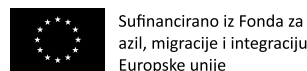
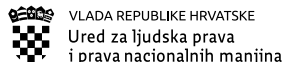
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Fonda za azil,
migracije i integraciju.

Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost Ureda za ljud-
ska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike
Hrvatske.

Stavovi i mišljenja izneseni u ovoj publikaciji autorska su
stajališta i ne odražavaju stavove Ureda za ljudska prava i
prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, kao
ni stavove institucija u kojima su autori zaposleni.

ZA VIŠE INFORMACIJA:

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina
Vlade Republike Hrvatske
Mesnička 23, 10 000 Zagreb
Tel: +385 (1) 4569 358
E-mail: ured@uljppnm.gov.hr

Sadržaj

1. Uvod 9

2. Međunarodni okvir za zaštitu izbjeglica 13

3. Politika integracije migranata EU-a: zajednički okvir za države članice 18

3.1. Policy dokumenti EU-a od važnosti za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita 19

3.2. Pravni akti EU-a od utjecaja na integraciju migranata 24

3.3. Financijska pomoć državama članicama 26

4. Politika integracije u Republici Hrvatskoj 27

4.1. Postupak odobravanja međunarodne zaštite 27

4.2. Zakonodavni i policy okvir za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita 28

4.3. Evaluacija provedbenog okvira integracije migranata iz 2017. godine 31

5. Pregled propisa koji reguliraju pojedina područja integracije u Republici Hrvatskoj 34

5.1. Obrazovanje 35

5.2. Zapošljavanje 38

5.3. Socijalna skrb 40

5.4. Zdravstvena zaštita 41

5.5. Smještaj 41

6. Metodologija pripreme Protokola postupanja prilikom integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita i pripadajućeg priručnika s primjerima dobre prakse 43

6.1. Prikupljanje informacija od polaznika edukacije održane u okviru projekta INCLuDE 43

6.2. Priprema nacrtu Protokola postupanja prilikom integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita 46

6.3. Konzultacije s Radnom skupinom za pripremu Protokola postupanja prilikom integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita i izrada finalne verzije 47

7.1. Radnje prije razmještaja osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u pojedine gradove 50

7.2. Pripremne radnje za primitak i integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na razini grada 52

7.3. Obrazovanje 54

7.4. Zapošljavanje 61

7.5. Socijalna skrb 67

7.6. Zdravstvo 69

8.1. Jačanje lokalnih kapaciteta za integraciju 72

8.1.1. Djelovanje i uloga Grada Karlovca u integraciji azilanata iz Sirije 72

8.1.2. Akcijski plan Grada Zagreba za integraciju tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za 2022. godinu i druge aktivnosti Grada Zagreba 76

8.1.3. Centar za mir, nenasilje i ljudska prava – priprema Plana lokalne integracije u Osijeku 79

8.1.4. Okvir za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini 80

8.1.5. Informiranje lokalnih jedinica o politici integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita i njihovoj ulozi i obvezama 81

8.2. Aktivna uloga društvenih službi u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita 86

8.2.1. Osnovna škola Lipik 86

8.2.2. Osnovna škola Gustava Krkleca, Zagreb 89

8.2.3. Integracija azilanata iz Sirije kroz aktivnosti Gradske knjižnice 'Ivan Goran Kovačić' Karlovac 91

8.3. Jačanje uključivosti i društvene kohezije 95

8.3.1. Projekt Informiranje – prvi korak do zdravlja, udruga FitnessOF Karlovac, centar za rekreaciju i rehabilitaciju 95

8.3.2. Publikacija Živjeti s nama – Integracija osoba s odobrenom međunarodnom zaštitom u Hrvatskoj; primjeri iz lokalnih zajednica, udruga DKolektiv 97

8.3.3. Aktivnosti u integraciji azilanata iz Afganistana u Rijeci, udruga Civis Mundi 99

9. Izvori 101

9.1. Radovi 101

9.2. Međunarodni i europski propisi i dokumenti 101

9.3. Propisi i dokumenti u RH 104

1. Uvod

Integracija je višedimenzionalni proces prihvatanja i uključivanja migranata i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u društvo, koji u pravilu uključuje barem sljedeće dimenzije: pravno-političku, društveno-ekonomsku i kulturno-religijsku. Pravno-politička dimenzija integracije uključuje različita politička i statusna prava poput boravka, spajanja obitelji, političkog sudjelovanja (formalnog i neformalnog) te stjecanja državljanstva, kao i neformalnije mogućnosti političke participacije. Društveno-ekonomska dimenzija integracije usmjerena je na položaj osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na tržištu rada, uključujući pravo na rad te pristup socijalnim i drugim pravima, poput zdravstvene zaštite, obrazovanja i stanovanja. Kulturno-religijska dimenzija tiče se kulturnih i religijskih prava uključivanja osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita te posebno njihove percepcije i prakticiranja različitosti u kulturnom, etničkom i vjerskom pogledu u društvu države primitka. Osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita¹ integriraju se u društvo zemlje primitka prvenstveno na lokalnoj razini, na kojoj se provode i testiraju nacionalne politike. Uspjeh ili neuspjeh takvih politika vidljiv je u društvenim službama u lokalnim zajednicama (školama, zdravstvenim i socijalnim ustanovama itd.), odnosno tamo gdje osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita žive. U Republici Hrvatskoj (dalje u tekstu: RH) politika integracije razvija se primarno na nacionalnoj razini vlasti, a tek pojedine lokalne jedinice odnedavno razvijaju lokalne mjere kao potporu nacionalnoj politici integracije. Nedavno istraživanje pokazalo je da su iz perspektive lokalnih jedinica najveći izazovi u lokalnoj integraciji u RH: (1) nedostatak baze podataka o mjerama integracije i nemogućnost predviđanja broja useljenika, (2) nepostojanje strateškog pristupa

¹ Pojam 'osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita' odnosi se na dvije kategorije: azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom. Termin 'izbjeglica' ovdje uključuje obje kategorije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.

integraciji na lokalnoj razini, (3) oslanjanje na centralnu državu bez obzira na ustavnu garanciju lokalne autonomije, (4) birokratski pristup useljenicima jer dostupne javne usluge nisu prilagođene njihovim potrebama, što integraciju čini manje učinkovitim.²

Jedan je od koraka za prevladavanje ovih izazova i izrada protokola postupanja prema osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita. Na to ukazuje i evaluacija okvira za integraciju migranata provedena 2017. godine, prema kojoj je zakonodavni, strateški i institucionalni okvir za integraciju u velikoj mjeri relevantan, no potrebno je i jasno definirati redoslijed, rokove i odgovornosti u pružanju socijalnih usluga, kroz uspostavu odgovarajućih protokola i donošenje odgovarajućih propisa kako na razini pojedinih resora tako i kroz aktivnosti međuresorne suradnje.³

Akcijskim planom za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. do 2019. godine (dalje u tekstu: Akcijski plan), predviđena je izrada Protokola o postupanju prema osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita (na nacionalnoj razini).⁴

U okviru projekta 'INCLUDE – Međuresorna suradnja u osnaživanju državljana trećih zemalja' (dalje u tekstu: projekt INCLUDE) predviđena je izrada Protokola postupanja prilikom integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita (dalje u tekstu: Protokol) i pripadajućeg priručnika s primjerima dobre prakse.

Ova publikacija namijenjena je svim dionicima koji sudjeluju u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita: tijelima državne uprave, lokalnoj samoupravi,

2 Giljević, Teo; Lalić Novak, Goranka. Integration of migrants through a prism of specific sustainable development goals: A perspective of public administration. Sustainable development, 28 (2020), 4; str. 1002–1009

3 Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Okvir za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini, dostupno na: <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Okvir%20za%20integraciju%20osoba%20kojima%20je%20odobrena%20me%C4%91unarodna%20za%C5%A1tita%20na%20lokalnoj%20razini.pdf>

4 Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. do 2019. godine, <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/AKCIJSKI%20PLAN%20ZA%20INTEGRACIJU%202017–2019.pdf>

organizacijama civilnog društva te samim osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita. Podijeljena je u nekoliko cjelina.

Nakon uvoda, u drugoj cjelini donosi se pregled temeljnih prava koja su izbjeglicama zajamčena međunarodnim pravom. Treća cjelina sadržava pregled temeljenih dokumenata Europske unije (dalje u tekstu: EU) koji uređuju politiku integracije i predstavljaju svojevrsan vodič državama članicama EU-a u uspostavi nacionalnih sustava integracije. U četvrtom dijelu ukratko se predstavlja okvir za integraciju u RH, dok se u petom dijelu donosi detaljniji pregled zakonodavstva koje uređuje pojedina područja integracije (obrazovanje, zapošljavanje, socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i smještaj). Navedeni uvodni dijelovi ove publikacije dionicima mogu poslužiti u razumijevanju i poznavanju pravnog i *policy* okvira za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, ali i drugih migranata u hrvatsko društvo. U šestom dijelu prikazana je metodologija pripreme Protokola, koja se zasniva na načelima sudjelovanja i partnerstva svih zainteresiranih dionika. Sedmi dio sadržava Protokol koji je zamišljen kao serija povezanih koraka koji doprinose integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini. Osim obveza nadležnih tijela na središnjoj državnoj razini, prije svega ministarstava i državnih ureda, Protokolom su uređeni koraci na razini gradova kao mjesta u kojima se integracija u društvo u stvarnosti događa. Protokol bi trebao pomoći svim uključenim tijelima i organizacijama u razumijevanju nadležnosti, prava i obveza iz pojedinih područja integracije.

U osmom dijelu donose se primjeri dobrih praksi u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini. Podijeljeni su u tri skupine. Prva skupina prikazuje odabrane primjere usmjerene na jačanje lokanih kapaciteta za integraciju: djelovanje i ulogu Grada Karlovca u integraciji azilanata iz Sirije, donošenje Akcijskog plana Grada Zagreba za integraciju tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za 2022. godinu (dalje u tekstu: Akcijski plan Grada Zagreba) i druge

aktivnosti Grada Zagreba, pripremu Plana lokalne integracije u Osijeku u organizaciji Centra za mir, nenasilje i ljudska prava te pregled Okvira za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini i aktivnosti informiranja lokalnih jedinica o politici integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita i njihovoj ulozi i obvezama, obje aktivnosti provedene u organizaciji Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina (dalje u tekstu: ULJPPNM). Druga skupina primjera dobrih praksi odnosi se na aktivnu ulogu društvenih službi u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, a prikazane su aktivnosti dviju osnovnih škola (Osnovna škola Lipik i Osnovna škola Gustava Krkleca, Zagreb) te aktivnosti Gradske knjižnice 'Ivan Goran Kovačić' Karlovac u integraciji azilanata iz Sirije. Treća skupina odnosi se na primjere jačanja uključivosti i društvene kohezije kroz aktivnosti nekoliko organizacija civilnog društva: projekt *Informiranje – prvi korak do zdravlja* (udruga FitnessOF Karlovac, centar za rekreaciju i rehabilitaciju), publikacija *Živjeti s nama – Integracija osoba s odobrenom međunarodnom zaštitom u Hrvatskoj; primjeri iz lokalnih zajednica* (udruga DKolektiv) i aktivnosti u integraciji azilanata iz Afganistana u Rijeci (udruga Civis Mundi). Iako zasigurno postoje i drugi primjeri dobrih lokalnih praksi, dobre prakse prikazane u ovoj publikaciji odražavaju napore koji se poduzimaju na lokalnoj razini i doprinose uspješnijoj integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u hrvatsko društvo.

Pojmovi korišteni u ovom Protokolu i pripadajućem priručniku s primjerima dobre prakse koji imaju rodni izričaj odnose se na jednak način i na muški i ženski rod, bez obzira u kojem se rodu koriste.

2. Međunarodni okvir za zaštitu izbjeglica⁵

Brojni međunarodni dokumenti, konvencije i deklaracije kojima su uspostavljeni međunarodni standardi zaštite ljudskih prava, uključujući i prava izbjeglica, dio su unutar-njeg hrvatskog pravnog poretka s nadzakonskom pravnom snagom (čl. 141. Ustava RH).

Najznačajniji međunarodnopravni dokument za zaštitu izbjeglica, nastao u okviru Ujedinjenih naroda, jest Konvencija o pravnom položaju izbjeglica iz 1951. godine (dalje u tekstu: Konvencija iz 1951.)⁶ koja je stupila na snagu 22. travnja 1954. godine. Protokol o pravnom položaju izbjeglica, nakon što je razmotren na Općoj skupštini UN-a, podnesen je za pristupanje 31. siječnja 1967., a stupio je na snagu 4. listopada 1967. Protokol mijenja definiciju izbjeglice koja od tada obuhvaća i žrtve kasnijih pa i budućih događaja. Tako se pristupanjem Protokolu iz 1967., države obvezuju primjenjivati materijalne odredbe Konvencije iz 1951. prema osobama sa statusom izbjeglice prema definiciji te Konvencije, ali bez vremenskog ograničenja na događaje koji su se zbili prije 1951. godine. Iako na ovaj način vezan s Konvencijom, Protokol je samostalan dokument, pristup kojem nije ograničen samo na potpisnike Konvencije.

Konvencija iz 1951. živi je instrument, što znači da se njezine odredbe moraju tumačiti u skladu s duhom vremena i prilagođavati različitim sociološko-političkim zbivanjima u svijetu. Osnovna načela na kojima se temelji Konvencija iz 1951.

⁵ Poglavlje se temelji na sljedećim radovima: Lalić Novak, Goranka, Azil: pravni i institucionalni aspekti. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar za javnu upravu i javne financije, 2016.; Kovač, Anamarija, Okvir za integraciju izbjeglica u hrvatsko društvo, u: Giljević, Teo et al. Integracija izbjeglica u hrvatsko društvo: pravno uređenje i ostvarivanje u praksi. Zagreb: Hrvatski pravni centar, 2020.

⁶ Odlukom o objavljivanju mnogostranih ugovora kojih je RH stranka na temelju notifikacije o sukcesiji, RH je postala stranka Konvencije o pravnom položaju izbjeglica.

načelo su zabrane diskriminacije, *non-refoulement*⁷, načelo nekažnjavanja zbog nezakonitog ulaska u državu te obveza država da osiguraju izbjeglicama ostvarivanje prava zajamčenih u Konvenciji. Izbjglicama se jamče temeljna ljudska prava i slobode kao što su: pravo na život, pravo na pravnu osobnost, pravo na fizičku sigurnost (sloboda od mučenja, okrutnih, nečovječnih i ponižavajućih postupaka ili kazni; sloboda od samovoljnog lišenje slobode ili pritvaranja), pravo na pošteno suđenje, pravo na nužne životne potrepsotine (kao što su osnovna zdravstvena zaštita, sloboda od gladi, pristup tekućoj vodi, osnovni higijenski uvjeti, nužni smještaj itd.), pravo vlasništva te sloboda misli, savjesti i vjeroispovijesti.

Važno je istaknuti da međunarodno pravo državama nameće tek minimalne standarde u ostvarenju zaštite, što znači da države svojim unutarnjim propisima i provedbom međunarodnopravnih dokumenata u praksi, mogu izbjeglicama osigurati i veći standard zaštite.

Izbjglice se, za razliku od drugih stranaca, ne mogu vratiti u svoju zemlju podrijetla zbog opravdanog straha od progona (čl. 1A st. 2.). Budući da u većini slučajeva izbjeglice ne poznaju jezik, kulturu i običaje društva u koje dolaze i nemaju dovoljno sredstava kako bi samostalno započeli novi život, važno je da države primitka proaktivno rade na lokalnoj integraciji izbjeglica.

Konvencija iz 1951. obvezuje države da u najvećoj mogućoj mjeri omoguće naturalizaciju i asimilaciju izbjeglica te da nastoje ubrzati postupak naturalizacije i u najvećoj mogućoj mjeri smanje pristojbe i troškove tog postupka (čl. 34.)

Opseg i priroda prava koje će izbjeglica imati u državi primitka ovisit će o stupnju veze koju izbjeglica ima s državom primitka. Možemo razlikovati četiri stupnja veze koje izbjeglica može ostvariti s državom: odnos puke nadležnosti (jurisdikcije) države primitka, bez fizičke prisutnosti

na njezinu području; odnos fizičke (*de facto*) prisutnosti na području države primitka; odnos pravne (*de iure*) prisutnosti na području države primitka; odnos dopuštenog boravka (npr. azila) na području države primitka. Budući da je sustav međunarodnopravne zaštite izbjeglica slojevito strukturiran, prava izbjeglica u odnosu pravne prisutnosti uključuju u sebi i sva prava koja imaju izbjeglice u nižem stupnju veze s državom primitka, dok izbjeglice u odnosu dopuštenog boravka uživaju najveći opseg prava.

Dopušteni boravak najviši je stupanj veze koju izbjeglica može ostvariti s državom primitka. O pravu na dopušteni boravak odlučuju nadležna sudska ili upravna tijela države primitka. Izbjeglica u odnosu dopuštenog boravka razlikuje se od izbjeglice u odnosu pravne prisutnosti po tome što je izbjeglici s dopuštenim boravkom dopušten ostanak na području države primitka, načelno sve do prestanka okolnosti zbog kojih je bio prisiljen napustiti državu podrijetla. Isto tako, dopušteni boravak daje izbjeglici najveći opseg prava zajamčenih Konvencijom iz 1951. Dopušteni boravak može biti rezultat stjecanja azila ili kojeg drugog oblika dopuštenog boravka (primjerice, privremene zaštite).⁸

Zbog načina na koji, u većini slučajeva, izbjeglice napuštaju državu svog podrijetla, oni vrlo često sa sobom nemaju osobne dokumente kao što su identifikacijske i putne isprave. Konvencija iz 1951. jamči svim izbjeglicama pravo na identifikacijske dokumente ako ne posjeduju valjane putne isprave (čl. 27). Izbjeglice u odnosu dopuštenog boravka imaju pravo i na putne isprave (čl. 28.). Konvencija iz 1951. predviđa obvezu država stranaka da izdaju putnu ispravu izbjeglicama koji dopušteno borave na njihovu području kako bi mogli putovati u inozemstvo. Država primitka neće izdati putnu ispravu ako se tome protive razlozi nacionalne sigurnosti ili javnog poretka. Budući da je izdavanje putne isprave obveza države primitka koju ona može ograničiti, država primitka može ograničiti valjanost putne isprave na razdoblje od jedne ili dvije godine.

⁸ Lapaš, Davorin, Međunarodnopravna zaštita izbjeglica. Zagreb: Hrvatski pravni centar, 2008.

⁷ 'Niti jedna država-ugovornica neće izgnati ili silom na bilo koji način vratiti izbjeglicu na granice područja gdje bi njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog rase, vjere, državljanstva, pripadnosti nekoj društvenoj skupini ili političkih uvjerenja. Na povlasticu ove odredbe ipak se ne može pozvati izbjeglica kojega se opravdano smatra opasnim po sigurnost zemlje u kojoj se nalazi ili koji, nakon što je konačnom odlukom osuđen za posebno teško kazneno djelo, predstavlja društvenu opasnost za tu zemlju.' (članak 33. Konvencije iz 1951.)

Pravo na rad jedno je od temeljnih ljudskih prava koje Konvencija iz 1951. jamči izbjeglicama koji legalno borave na području države primitka. Izbjeglice imaju pravo na obavljanje nesamostalnih zanimanja, samostalnih zanimanja i slobodnih zanimanja. Konvencija iz 1951. obvezuje državu ugovornice da prema svim izbjeglicama u odnosu dopuštenog boravka primjenjuju najpovoljniji postupak, koji se pod istim okolnostima primjenjuje i prema ostalim strancima u pogledu obavljanja nesamostalnih djelatnosti (čl. 17).

Izbjeglice u odnosu dopuštenog boravka ostvaruju pravo na obavljanje slobodnih zanimanja. U pogledu ostvarenja toga prava, Konvencija iz 1951. obvezuje državu ugovornice da prema izbjeglicama u odnosu dopuštenog boravka, a čije su diplome priznate od nadležnih tijela država ugovornica i koji žele obavljati neko slobodno zanimanje, primjenjuju što je moguće povoljniji postupak, a nikako manje povoljan od onog koji se primjenjuje općenito prema strancima u istim okolnostima (čl. 19).

Konvencija iz 1951. obvezuje državu ugovornice da u postupcima zaštite prema propisima s područja radnog i socijalnog prava prema izbjeglicama s dopuštenim boravkom na njihovom teritoriju, postupaju jednako kao s vlastitim državljanima. U području radnog prava to se odnosi na propise o plaći i obiteljskim dodacima, na trajanje rada i prekovremeni rad, na plaćeni godišnji odmor, na rad kod kuće, na najmanje dopuštenu dob za zapošljavanje, na naukovanje i stručno obrazovanje, na rad žena i mladih osoba te na povlastice dane kolektivnim ugovorom.

Plaća treba biti prikladna radu koji izbjeglica obavlja te se ni u kojem slučaju ne smije temeljiti na iskorištavanju. Isto tako, potrebno je voditi računa o tome da im se osigura stabilno radno mjesto na koje mogu računati kako bi im se što više olakšala integracija u novo društvo. Izbjeglice s dopuštenim boravkom na području države primitka izjednačene su s državljanima države primitka i u pogledu ostvarivanja prava iz socijalnog osiguranja, kao što su prava za slučaj ozljede na radu ili profesionalnog oboljenja, za

vrijeme roditeljskog dopusta, u slučaju bolesti, invalidnosti, starosti ili smrti, prava za vrijeme nezaposlenosti i druga prava iz socijalnog osiguranja predviđena u nacionalnom zakonodavstvu države primitka (čl. 24).

Za izbjeglice koji nisu radno sposobni, od izrazite važnosti bit će pravo na javnu pomoć. Konvencija iz 1951. obvezuje državu ugovornice da na izbjeglice s dopuštenim boravkom u pogledu javne pomoći i potpore primjenjuju isti postupak kao na vlastite državljanke (čl. 23). Navedeni članak potrebno je široko tumačiti te bi on trebao uključivati i novčanu i drugu pomoć za vrijeme bolesti, starosti i u svakom drugom slučaju potrebe.

Budući da se sustavi socijalnog osiguranja i osiguranja za vrijeme nezaposlenosti razlikuju od države do države, smatra se kako će izbjeglice imati pravo na javnu pomoć i u onim slučajevima kada ne ostvaruju pravo na naknadu za nezaposlene.

Izbjeglice u odnosu dopuštenog boravka imaju pravo na stanovanje. Konvencija iz 1951. nameće obvezu državama ugovornicama da u pogledu pitanja stanovanja u mjeri u kojoj ono potpada pod zakone, druge propise ili nadzor od strane javnih vlasti, primjenjuju prema izbjeglicama s dopuštenim boravkom što je moguće povoljniji postupak u svrhu ostvarenja prava na stanovanje (čl. 21).

Konvencija iz 1951. jamči izbjeglicama jednak pristup osnovnom obrazovanju kao državljanima zemlje primitka, dok će se u pogledu drugih kategorija obrazovanja izbjeglicama jamčiti jednak položaj kao i drugim strancima (čl. 22).

Osim navedenih prava, izbjeglice u odnosu dopuštenog boravka imaju pravo i na zaštitu intelektualnog vlasništva te slobodu izražavanja i udruživanja. Zaštita intelektualnog vlasništva odnosi se na zaštitu industrijskog vlasništva, kao što su izumi, crteži ili modeli, tvorničke oznake i trgovački nazivi te na zaštitu književnih, umjetničkih i znanstvenih radova. U pogledu zaštite intelektualnog vlasništva izbjeglica s dopuštenim boravkom uživat će ista prava kao i državljani države na čijem području ima dopušteni boravak (čl. 14). Izbjeglice imaju apsolutno pravo na pristup sudu, na pomoć

u sudskim i upravnim stvarima te na pravično suđenje. Izbjegllice koji dopušteno borave na području države primitka imaju pravo na pristup sudu, uključujući i pravnu pomoć i oslobođenje od predujmljivanja troškova sudskog postupka pod istim uvjetima kao i državljani države primitka (čl. 16). Izbjegllice u odnosu dopuštenog boravka u okviru prava na slobodu izražavanja i udruživanja imaju pravo na nepolitičko i neprofitno te sindikalno udruživanje pod istim uvjetima kao i drugi stranci (čl. 15).

Izbjegllice moraju poštivati zakone i druge propise države primitka i mjere koje se poduzimaju kako bi se održao javni red, odnosno pravni, politički i javni poredak države primitka.

Izbjegllice su nesumnjivo subjekti tog pravnog poretka, ne samo kao nositelji prava i obveza, već su kao i državljani zemlje primitka podvrgnuti i sustavu sankcija njezinog pravnog poretka te za protupravni čin pod istim okolnostima odgovaraju na jednak način, bez diskriminacije. Prema izbjeglici postupat će se kao i prema svakoj drugoj osobi koja počinu djelo protivno važećem zakonodavstvu države primitka.

3. Politika integracije migranata EU-a: zajednički okvir za države članice⁹

Politika integracija na razini EU-a počinje se razvijati nakon stupanja na snagu Ugovora iz Amsterdama (1999.), kojim se kao jedan od ciljeva EZ/EU-a navodi očuvanje i razvoj

⁹ Poglavlje se temelji na radu Lalić Novak, Goranka; Giljević, Teo, Pravno i institucionalno uređenje integracije migranata u Republici Hrvatskoj – prema europskom modelu. Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, 10 (2019), 1; 163–184.

EU-a kao područja slobode, sigurnosti i pravde, u kojem se slobodno kretanje osoba osigurava povezano s odgovarajućim mjerama u pogledu kontrole vanjskih granica, azila, useljavanja i sprječavanja i suzbijanja kriminala.

U skladu s člankom 79. Ugovora o funkcioniranju EU-a, Europski parlament i Vijeće, odlučujući u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom, usvajaju mjere kojima se utvrđuju prava državljana trećih zemalja koji zakonito borave u državi članici (stavak 2.) te mogu utvrditi mjere kojima se potiče i podupire djelovanje država članica s ciljem promicanja integracije državljana trećih zemalja koji zakonito borave na njihovom državnom području, pri čemu je isključeno bilo kakvo usklađivanje zakona i drugih propisa država članica (stavak 4.).¹⁰

Posljedično, na razini EU-a donose se *policy* dokumenti (engl. *soft law*) kao smjernice državama članicama u oblikovanju njihovih integracijskih politika, EU otvara različite financijske programe potpore državama članicama namijenjene integraciji migranata, a dolazi i do promjena u dijelovima pravne stečevine EU-a koji se tiču ostvarivanja prava pojedinih kategorija migranata u nacionalnom kontekstu.

3.1. Policy dokumenti EU-a od važnosti za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita

Nekoliko je dokumenata donesenih na razini EU-a od važnosti za politiku integracije. U *Priopćenju Europske komisije o imigraciji, integraciji i zapošljavanju*¹¹ iz 2003. godine EU po prvi puta definira integraciju, i to kao dvosmjerni proces koji se temelji na uzajamnim pravima i pratećim obvezama državljana trećih zemalja u zakonitom boravku i društva primitka, a omogućava punu participaciju migranata. Taj proces uključuje obavezu društva primitka da osigura formalna prava migrantima koja će im omogućiti

¹⁰ Pročišćene verzije Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije, OJ C 202, 76.2016.

¹¹ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on immigration, integration and employment, COM/2003/0336 final, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TX1/?qid=1556895392143&uri=CELEX:52003DC0336>.

sudjelovanje u ekonomskom, društvenom, kulturnom i građanskom životu zajednice, ali i njihovu prilagodbu standardima i vrijednostima društva te aktivno sudjelovanje u integracijskom procesu, bez da se osoba odriče vlastitog kulturnog identiteta.

*Zajednička temeljna načela integracije*¹² Vijeće je usvojilo 2004. i ponovno potvrdilo 2014. godine, a predstavljaju temelj za sve sljedeće inicijative EU-a u području integracije migranata. Sadržavaju ukupno 11 načela koja se odnose na: 1) integraciju kao dinamičan dvosmjernan proces; 2) poštivanje temeljnih vrijednosti EU-a; 3) zapošljavanje kao ključan dio integracijskog procesa; 4) nužnost učenja jezika, povijesti i institucija društva; 5) obrazovanje migranata i njihovih potomaka; 6) jednak i nediskriminirajući pristup institucijama, javnim i privatnim dobrima i uslugama; 7) poticanje interakcije između migranata i građana država članica; 8) slobodu vjeroispovijesti i kulture, osim ako je to u sukobu s drugim europskim nepovredivim pravima ili nacionalnim propisima; 9) sudjelovanje migranata u demokratskim procesima i u formuliranju integracijskih politika i mjera, posebno na lokalnoj razini; 10) uključivanje integracijske politike i mjera u sva relevantna područja javnih politika, razina vlasti i javnih usluga; 11) vrednovanje uspješnosti provođenja integracijskih politika.

*Zajednički okvir za integraciju državljana trećih zemalja u Europskoj uniji*¹³ iz 2005. godine sadrži prijedloge niza mjera za provedbu Zajedničkih temeljnih načela integracije na europskoj i nacionalnoj razini. Naglašava se važnost koherentnijeg pristupa integraciji na razini EU-a, no uvažavajući pri tome nadležnosti država članica koje trebaju samostalno utvrditi prioritete, aktivnosti i način provedbe mjera za integraciju, uvažavajući nacionalne specifičnosti.

12 Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the EU, Council document 14615/04, dostupno na: http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-04-321_en.htm.

13 Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – A Common Agenda for Integration – Framework for the Integration of Third-Country Nationals in the European Union, COM/2005/0389, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:52005DC0389>

*Europski program za integraciju državljana trećih zemalja*¹⁴ iz 2011. godine donesen je na temelju Strategije Europa 2020 u kojoj je prepoznata važnost integracije migranata kao jedne od metoda podizanja stope zaposlenosti u EU, postizanja ciljeva vezanih za povećanje stupnja obrazovanja mladih te jačanje društvene kohezije i smanjivanje siromaštva. Program je usmjeren na povećanje ekonomske, društvene, kulturne i političke participacije migranata. Ističe važnost ujednačenog pristupa integraciji u različitim područjima javnih politika na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini te daje pregled najvažnijih izazova za uspješnu integraciju migranata kao i inicijativa EU-a u odnosu na prepoznate izazove.

*Akcijski plan za integraciju državljana trećih zemalja*¹⁵ iz 2016. godine (dalje u tekstu: Akcijski plan za integraciju iz 2016.) ističe kako su migranti i dalje manje uspješni od državljana EU-a u pogledu ishoda zaposlenja, obrazovanja i socijalne uključenosti te se naglašava važnost razvoja djelotvornih integracijskih strategija, posebno u onim državama članicama koje imaju manje iskustva u pogledu integracije migranata. Zajednički okvir politike obuhvaćen Akcijskim planom za integraciju iz 2016. trebao bi državama članicama pomoći pri daljnjem razvoju i jačanju nacionalnih integracijskih politika, a sadržava i opis političke, operativne i financijske potpore koju će Komisija osigurati kako bi ih u tome podržala. Planirane mjere mogu se kategorizirati na one koje se provode prije odlaska te one koje se provode prije dolaska u EU, uključujući: 1) pripremu migranata i lokalnih zajednica primitka za integraciju; 2) obrazovanje; 3) integraciju u tržište rada i pristup strukovnom osposobljavanju; 4) pristup temeljnim uslugama kao što su smještaj i zdravstvena

14 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions — European Agenda for the Integration of Third-Country Nationals, COM(2011) 455 final, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52011DC0455>

15 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions — Action Plan on the integration of third country nationals, COM(2016) 377 final, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0377&from=ES>

zaštita; 5) aktivno sudjelovanje i socijalnu uključenost, uključujući sudjelovanje samih migranata u izradi i provedbi integracijskih politika; 6) promicanje razmjene s društvima primitka; 7) borbu protiv diskriminacije i promicanje pozitivnog pristupa raznolikosti.

U *Zaključcima Vijeća EU o integraciji državljana trećih zemalja*¹⁶ iz 2016. godine ponavlja se važnost integracije migranata u europsko društvo, poziva se države članice da usvoje mjere za integraciju u različitim područjima javnih politika te Europsku komisiju da podrži napore država članica, pružajući im stručnu i financijsku potporu te da osigura bolju koordinaciju između nacionalne i europske razine i različitih aktera koji djeluju u području integracije.

*Novi pakt o migracijama i azilu*¹⁷ predlaže nov pristup migracijama: jačanje povjerenja na temelju učinkovitijih postupaka i nove ravnoteže između odgovornosti i solidarnosti. U novom paktu uvažava se da nijedna država članica ne bi trebala snositi nerazmjernu odgovornost i da bi sve države članice trebale stalno pridonositi solidarnosti. Njime se osigurava sveobuhvatan pristup kojim se objedinjuje politika u području migracija, azila, integracije i upravljanja granicama te se uzima u obzir da ukupna učinkovitost ovisi o napretku u svim područjima. Uspostavljaju se brži i neometani migracijski procesi te snažnije upravljanje politikama u području migracija i granica, uz potporu modernih informatičkih sustava i učinkovitijih agencija. Cilj je smanjiti broj nesigurnih i nezakonitih ruta te promicati održive i sigurne zakonite putove za osobe kojima je potrebna zaštita. U njemu se uzima u obzir da većina migranata dolazi u EU zakonitim kanalima, što bi trebalo bolje uskladiti s potrebama tržišta rada EU-a. Uklanjanjem postojećih nedostataka u provedbi poticat će se povjerenje u politike EU-a.

16 Conclusions of the Council and the Representatives of the Governments of the Member States on the integration of third-country nationals legally residing in the EU, Council document 15312/16, dostupno na: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15312-2016-IN17/en/pdf>

17 Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/new-pact-migration-and-asylum_en

*Akcijski plan za integraciju i uključivanje za razdoblje 2021. – 2027.*¹⁸ (dalje u tekstu: Akcijski plan za integraciju i uključivanje) usmjeren je na promicanje uključivanja svih ljudi, priznavanje važnih doprinosa migranata za EU i uklanjanje mogućih prepreka uključivanju i sudjelovanju osoba migrantskog podrijetla u europskom društvu (kako onih koji su tek stigli tako i onih koji su već stekli državljanstvo neke države članice). Temelji se na načelu da se za uključivu integraciju moraju potruditi i osoba koja se integrira i zajednica domaćin. U njemu su iznesene i nove mjere koje se temelje na rezultatima prethodnog akcijskog plana iz 2016.

U Akcijskom planu za integraciju i uključivanje predložena je ciljana i prilagođena potpora, kojom se uzimaju u obzir pojedinačne značajke koje bi mogle predstavljati izazov za osobe migrantskog podrijetla, kao što su rodna i vjerska pitanja. Uspješna integracija i uključivanje ovise o pravovremenom djelovanju i dugoročnim obvezama.

Planirane mjere uključuju:

- uključivo obrazovanje i osposobljavanje od ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja do visokog obrazovanja, s naglaskom na jednostavnije priznavanje kvalifikacija i kontinuirano učenje jezika, uz potporu iz fondova EU-a.
- bolje prilike za zapošljavanje i priznavanje vještina kako bi se u potpunosti vrednovao doprinosi migrantskih zajednica, osobito žena, a migrantima pomoglo da ostvare svoj puni potencijal. Komisija će surađivati sa socijalnim i gospodarskim partnerima te poslodavcima na promicanju uključivanja na tržište rada i pružanju potpore poduzetnicima te lakšem priznavanju i procjeni vještina poslodavcima.
- pristup zdravstvenim uslugama, uključujući u području mentalnog zdravlja, za osobe migrantskog podrijetla. Cilj Akcijskog plana za integraciju i uključivanje

18 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Action plan on Integration and Inclusion 2021–2027 [COM(2020) 758 final], dostupno na: <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/bb47d489-a2b1-11eb-9585-01aa75ed71a1>

nije samo pružanje ciljanih sredstava, nego i informiranje osoba o njihovim pravima te prepoznavanje izazova s kojima se suočavaju žene, posebno tijekom i nakon trudnoće. Države članice potiču se i na razmjenu najboljih praksi.

- pristup odgovarajućem i cjenovno pristupačnom stanovanju uz financiranje u okviru Europskog fonda za regionalni razvoj, Europskog socijalnog fonda plus, Fonda za azil i migracije (dalje u tekstu: AMIF) te programa InvestEU, kao i financiranje platformi za razmjenu lokalnih i regionalnih iskustava o borbi protiv segregacije i diskriminacije na tržištu stambenih nekretnina.

3.2. Pravni akti EU-a od utjecaja na integraciju migranata

Budući da je pitanje integracije migranata u nadležnosti država članica, pravna stečevina EU-a u ovom je području ograničena i uključuje nekoliko direktiva kojima se uređuju prava migranata. RH je navedene direktive prenijela u svoje zakonodavstvo.

Direktiva Vijeća 2003/109/EZ od 25. studenog 2003. o statusu državljana trećih država koji imaju stalni boravak utvrđuje da se status osobe s dugotrajnim boravištem može odobriti državljanima trećih zemalja koji zakonito i neprekinuto borave u državi članici pet godina, pod uvjetom da osoba ima stabilne i redovite izvore sredstava (dakle da ne ovisi o socijalnoj pomoći), zdravstveno osiguranje te da poštuje mjere integracije. Osobe kojima je odobreno dugotrajno boravište izjednačene su s državljanima u pogledu pristupa zapošljavanju i samozapošljavanju, obrazovanju i strukovnom osposobljavanju, socijalnom osiguranju i zaštiti, poreznim olakšicama, pristupa robi i uslugama, slobodi udruživanja i slobodi kretanja. Od 2010. godine Direktiva se odnosi i na osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita. *Direktiva Vijeća 2003/86/EZ od 22. rujna 2003. o pravu na spajanje obitelji* utvrđuje uvjete za ostvarenje prava na spajanje obitelji državljana trećih zemalja koji zakonito borave na teritoriju država članica. Na spajanje obitelji imaju pravo

državljeni EU-a s dozvolom boravka koja vrijedi najmanje jednu godinu u jednoj od država članica i koji imaju osnove za priznavanje dugotrajnog boravišta. Direktiva definira pojam sponzora kao državljana treće države koji zakonito boravi u državi članici i koji traži ili čiji članovi obitelji traže spajanje obitelji da bi mu se pridružili. Na spajanje obitelji imaju pravo sponzorov supružnik i maloljetna djeca, no države članice mogu, uz određene uvjete, dopustiti spajanje obitelji i za roditelje stranog državljanina, punoljetnu neudanu/neoženjenu djecu i nevjenčane partnere. Članovi obitelji imaju pravo na dozvolu boravka u istom trajanju kao i osoba kojoj su se pridružili i, pod istim uvjetima kao i ta osoba, pristup obrazovanju, zaposlenju i stručnom osposobljavanju. Nakon pet godina boravka (najviše) supružnik ili nevjenčani partner i svako dijete koje je postalo punoljetno imaju pravo na autonomnu dozvolu boravka. Prema praksi Suda EU-a, države članice moraju primjenjivati Direktivu u skladu sa zaštitom temeljnih prava, prije svega zaštite obiteljskog života i najboljeg interesa djeteta.

Prava osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita regulirana su *Direktivom 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarenje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te sadržaj odobrene zaštite*. Direktiva među pravima navodi i pomoć pri uključivanju u društvo, prema kojem države članice trebaju osiguravati pristup programima integracije koje smatraju primjerenima, uzimajući u obzir posebne izbjeglice ili stvoriti preduvjete koji jamče pristup takvim programima.

Treba spomenuti i ostale direktive od važnosti za integraciju ostalih kategorija migranata: *Direktivom Vijeća 2009/50/EZ od 25. svibnja 2009. o uvjetima za ulazak i boravak državljana trećih zemalja radi visokokvalificiranog zapošljavanja*, *Direktivom 2011/98/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o jedinstvenom postupku obrade zahtjeva za izdavanje jedinstvene dozvole za boravak i rad državljanima trećih zemalja na državnom području države članice*

te o zajedničkom skupu prava za radnike iz trećih zemalja koji zakonito borave u državi članici, Direktivu 2016/801 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o uvjetima ulaska i boravka državljanima trećih zemalja u svrhu istraživanja, studija, osposobljavanja, volonterstva, razmjena učenika ili obrazovnih projekata, i obavljanja poslova au pair.

3.3. Financijska pomoć državama članicama

Financijska potpora državama članicama u provedbi mjera integracije migranata važno je sredstvo utjecaja EU-a. Prvi fond uspostavljen u tu svrhu 2007. godine bio je Europski fond za integraciju za razdoblje od 2007. do 2013. godine.¹⁹ Fond je utemeljen u svrhu pružanja potpore državama članicama u olakšavanju integracije migranata u europska društva i omogućivanju migrantima koji dolaze iz različitih gospodarskih, socijalnih, kulturnih, vjerskih, jezičnih i etničkih sredina ispunjavanje uvjeta za boravak. U razdoblju provedbe Fonda alocirano je 825 milijuna eura, a srednjoročna evaluacija pokazala je da se projekti financirani u okviru Fonda u većini država članica ne bi bili proveli bez tih sredstava te da je poboljšana dostupnost usluga, zapošljavanja i obrazovanja u državama članicama, uključujući tečajeve jezika.²⁰

Od 2014. godine financijska potpora državama članicama pruža se u okviru AMIF-a.²¹ Državama članicama dostupna su i financijska sredstva u okviru europskih strukturalnih i investicijskih fondova: Europskog socijalnog fonda, Europskog fonda za regionalni razvoj, Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, Fonda europske pomoći za

19 Odluka Vijeća od 25. lipnja 2007. o osnivanju Europskog fonda za integraciju državljanima trećih zemalja za razdoblje od 2007. do 2013. u okviru Općeg programa za solidarnost i upravljanje migracijskim tokovima, OJ L 168, 28.6.2007.

20 Izvješće Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Izvješća o ex post evaluacijama za razdoblje od 2011. do 2013. za mjere sufinancirane iz četiriju fondova u okviru programa 'Solidarnost i upravljanje migracijskim tokovima', COM(2018) 456 final, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52018DC0456>

21 Uredba br. 516/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. o uspostavi Fonda za azil, migracije i integraciju, o izmjeni Odluke Vijeća 2008/381/EZ i o stavljanju izvan snage odluka br. 573/2007/EZ i br. 575/2007/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te Odluke Vijeća 2007/435/EZ, OJ L 150, 20.5.2014.

najpotrebitije, Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo, programa ERASMUS+, Programa EU-a za zapošljavanje i socijalne inovacije i programa Europa za građane.²²

4. Politika integracije u Republici Hrvatskoj

4.1. Postupak odobravanja međunarodne zaštite

Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (dalje u tekstu: ZMPZ) propisuje načela, uvjete i postupak odobrenja međunarodne zaštite i privremene zaštite, status, prava i obveze tražitelja međunarodne zaštite, azilanata, stranaca pod supsidijarnom zaštitom, stranaca pod privremenom zaštitom te uvjete i postupak poništenja i prestanak azila, supsidijarne i privremene zaštite.

Postupak odobrenja međunarodne zaštite započinje podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu (čl. 34.). Nakon uzimanja zahtjeva službena osoba Ministarstva unutarnjih poslova (dalje u tekstu: MUP) provest će ispitni postupak što je prije moguće i omogućiti tražitelju izjašnjavaње o svim činjenicama i okolnostima koje su bitne za postupak odobrenja međunarodne zaštite (čl. 35.).

Tijelo nadležno za odlučivanje o zahtjevima za međunarodnu zaštitu je MUP.

MUP može donijeti odluku o osnovanosti zahtjeva, kojom odobrava zahtjev te priznaje azil ili supsidijarnu zaštitu, ili donijeti odluku kojom odbija zahtjev, i to u sljedećim slučajevima: ako nisu ispunjeni uvjeti za odobravanje azila ili supsidijarne zaštite, ako su ispunjeni uvjeti za isključenje azila ili supsidijarne zaštite, ako se zahtjev odbija kao očito neosnovan te postoje okolnosti za provođenje ubrzanog postupka (čl. 38. st. 1.). Protiv odluke MUP-a o zahtjevu

22 European Commission, EU Funds that include integration for third country nationals, dostupno na: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/financing_all_funds_integration_dg_home_info_day_12042017_en.pdf

nije dopuštena žalba, ali se može podnijeti tužba upravnom sudu (čl. 38. st. 3.).

ZMPZ predviđa dva oblika zaštite koja se mogu odobriti tražitelju međunarodne zaštite: azil i supsidijarna zaštita.

Azil će se priznati tražitelju koji se nalazi izvan zemlje svog državljanstva ili uobičajenog boravišta, a osnovano strahuje od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja zbog čega ne može ili ne želi prihvatiti zaštitu te zemlje (čl. 20.).

Supsidijarna zaštita priznat će se tražitelju koji ne ispunjava uvjete za priznavanje azila ako postoje opravdani razlozi koji ukazuju da će se povratkom u zemlju podrijetla suočiti sa stvarnim rizikom trpljenja ozbiljne nepravde (smrtna kazna ili smaknuće, mučenje, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje, ozbiljna i individualna prijetnja životu civilnog stanovništva zbog proizvoljnog općeg nasilja u situacijama međunarodnog ili unutarnjeg oružanog sukoba) i koji nije u mogućnosti ili zbog takvog rizika ne želi prihvatiti zaštitu te zemlje (čl. 21.).

Status azilanta ili status stranca pod supsidijarnom zaštitom stječe se danom uručenja odluke o odobrenju međunarodne zaštite (čl. 64. st. 1.).

4.2. Zakonodavni i policy okvir za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita

ZMPZ također uređuje prava i obveze azilanta i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u RH: pravo na boravak u RH, smještaj, rad, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, slobodu vjeroispovijesti i vjerskog odgoja djece, besplatnu pravnu pomoć, socijalnu skrb, spajanje obitelji, pomoć pri integraciji u društvo, vlasništvo nekretnine sukladno Konvenciji iz 1951. godine te pravo na stjecanje hrvatskog državljanstva sukladno propisima koji reguliraju stjecanje državljanstva. Prava ove dvije skupine regulirana su na identičan način uz dvije iznimke: dozvola boravka azilantu izdaje se na vrijeme od pet godina, a strancu pod supsidijarnom zaštitom na vrijeme od tri godine. Također, putna isprava azilantu izdaje

se na vrijeme od pet godina, sukladno Aneksu Konvencije iz 1951., dok se strancu pod supsidijarnom zaštitom može izdati posebna putna isprava za stranca sukladno odredbama Zakona o strancima (čl. 75.).

Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom imaju pravo na boravak u RH od dana uručenja odluke o odobrenju međunarodne zaštite, a to se pravo dokazuje dozvolom boravka (čl. 65. st. 1.). Ako se azilant ili stranac pod supsidijarnom zaštitom isele iz RH ili neprekidno borave u inozemstvu duže od šest mjeseci, a da o tome prethodno nisu obavijestili MUP, ukinut će se pravo na boravak u RH (čl. 65. st. 3.). Jedno od prava osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita je i pomoć pri uključivanju u društvo, kao oblik integracijske mjere za koju je nadležan MUP. Ta se pomoć pruža najdulje tri godine, a obuhvaća izradu plana integracije s obzirom na individualne potrebe, znanja, sposobnosti i vještine, pružanje pomoći radi ostvarivanja izrađenog plana te nadzor nad izvršenjem plana.

Nadalje, ZMPZ propisuje da ULJPPNM obavlja koordinaciju rada svih ministarstava, nevladinih organizacija i drugih tijela koja sudjeluju u integraciji ovih kategorija stranaca. Što se tiče strateških dokumenata, Migracijsku politiku Republike Hrvatske za razdoblje 2013. – 2015. Hrvatski sabor usvojio je u veljači 2013. godine kao jedan od uvjeta za pridruživanje EU-u i korištenje europskih fondova u području migracija. Iako ovaj dokument više nije na snazi, daje okvir politike migracija u RH na temelju kojeg su usvojeni i neki strateški dokumenti u području integracije. Kao svrha politike navodi se osiguranje da migracijska kretanja u RH budu u korist gospodarskog i socijalnog razvitka države i društva. Migracijskom politikom želi se poticati migracije kojima se potiče gospodarski rast i napredak RH i kojima se daje doprinos ostvarenju europskog modela u području migracija. Temeljni je cilj migracijske politike da sva državna tijela i ostali dionici (jedinice lokalne i područne samouprave, organizacije civilnog društva, javne službe), pravodobno i usklađeno djeluju na pronalaženju djelotvornih odgovora na pozitivne i negativne učinke migracijskih

kretanja. Utvrđene su mjere u pogledu vizne politike, statusnih pitanja stranaca, stjecanja hrvatskog državljanstva, azila, integracijske politike, neregularnih migracija i hrvatskog iseljništva. Jedna od predviđenih mjera u okviru integracijske politike odnosila se na donošenje akcijskog plana za integraciju stranaca.²³

Na temelju Migracijske politike iz 2013. godine Vlada RH u travnju je osnovala Stalno povjerenstvo za provedbu integracije stranaca u hrvatsko društvo zbog važnosti integracije za uspješno funkcioniranje zajednice. U svrhu implementacije planiranih zadaća i izvještavanja Stalnog povjerenstva o aktivnostima i mogućim poteškoćama vezanima uz provedbu integracije, osnovana je Radna skupina Stalnog povjerenstva za provedbu integracije stranaca u hrvatsko društvo, koja je izradila akcijski plan za integraciju kao jednu od predviđenih mjera iz Migracijske politike.

Aksijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje 2017. – 2019. Vlada RH usvojila je u studenom 2017. godine. Povod izrade akcijskog plana posebna je ranjivost osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita zbog čega im je potrebno pružiti zaštitu kako bi lakše prebrodile tešku situaciju izbjegličko/humanitarne krize iz 2015. – 2016. godine. Akcijski plan uređuje sljedeća područja integracije: socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu, smještaj i stanovanje, učenje jezika i obrazovanje, zapošljavanje, međunarodnu suradnju, međuresornu suradnju, podizanje svijesti o problematici osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.

RH sudjeluje u Europskom programu premještaja i preseljenja državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite te se obvezala na zbrinjavanje 1.583 osobe. Vlada RH je 2015. i 2017. godine donijela dvije odluke kojima se obvezala na

²³ Obuhvaćao je sve kategorije stranaca, međutim s obzirom na posebnu ranjivost i specifičnost situacije u kojima se nalaze osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita, mjere su uglavnom bile usmjerene na reguliranje položaja i integraciju upravo tih kategorija migranata.

primitak 250 osoba kroz program preseljenja.²⁴ Novom se odlukom iz 2019. godine RH obvezala na primitak još 150 osoba po osnovi preseljenja, odnosno po osnovi sudjelovanja u drugim oblicima solidarnosti s državama članicama EU-a.

Do kraja 2019. godine preseljeno je 250 sirijskih državljana iz Turske, čime je ispunjena kvota predviđena odlukama iz 2015. i 2017. godine.

Prema statističkim podacima Ministarstva unutarnjih poslova, od 2006. godine do lipnja 2022. godine u RH je odobreno 896 azila i 138 supsidijarnih zaštita.²⁵

4.3. Evaluacija provedbenog okvira integracije migranata iz 2017. godine

Važno je napomenuti da je ULJPPNM inicirao evaluaciju provedbenog okvira integracije migranata u RH, a u svrhu poboljšanja okvira za integraciju državljana trećih zemalja, s naglaskom na osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita.

Ovo se ističe kao primjer dobre prakse u pripremi strateških dokumenata i propisa u RH te će se dati opsežniji prikaz provedene evaluacije.

Opći cilj provedbe evaluacije provedbenog okvira integracije migranata u Hrvatskoj bio je utvrditi je li i u kojoj mjeri izvjesno da će postojeći provedbeni okvir doprinijeti integraciji migranata u RH s naglaskom na osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita.

Specifični ciljevi evaluacije bili su:

- utvrđivanje relevantnosti integracijskog okvira u odnosu na zakonodavni okvir na europskoj i nacionalnoj razini te na prioritete uključivanja iz perspektive dokumenata i dionika
- utvrđivanje prikladnosti planiranih resursa u odnosu

²⁴ Odluka o premještaju i preseljenju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite i Odluka o preseljenju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite.

²⁵ https://mup.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/stranci/2022/međunarodna%20zastita%20do%2030_6.pdf

na potrebe korisnika i nositelja provedbe, unaprjeđenje načina praćenja provedbe, identificiranje potencijalnih prepreka u provedbi te mogućnosti za unaprjeđenje integracijskoga okvira

- utvrđivanje značaja koji dionici pripisuju ULJPPNM-u u provedbi integracijskog okvira te potencijala za njegov veći doprinos u provedbi.

Evaluacija je provedena korištenjem kvalitativne metodologije. Provedeni su polustrukturirani dubinski intervjui i rasprave u fokusnim skupinama, a u evaluacijske aktivnosti bilo je uključeno ukupno 67 informatora iz Grada Zagreba i sljedećih županija: Sisačko-moslavačke, Primorsko-goranske, Splitsko-dalmatinske, Zadarske i Šibensko-kninske.

Na temelju provedene evaluacije izvedeni su sljedeći opći nalazi:

- 1) Zakonodavni, strateški i institucionalni integracijski okvir u velikoj je mjeri relevantan u odnosu na zakonodavni okvir na međunarodnoj i europskoj razini.
- 2) Integracijski okvir tek djelomično odgovara na potrebe dionika. Akcijski plan za razdoblje od 2017. do 2019. godine izrađen je u relativno uskom krugu dionika među kojima nisu, u dovoljnoj mjeri, bili obuhvaćeni predstavnici jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i predstavnici javnih ustanova na lokalnoj razini te stoga nisu dovoljno upoznati s pravima, obvezama i potrebama osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. Djelatnicima i dužnosnicima tijela na državnoj razini dosadašnji integracijski okvir nije osigurao odgovarajuće alate za praćenje i za učinkovitu i brzu vertikalnu i horizontalnu komunikaciju. U proces kreiranja integracijskih politika i praksi potrebno je uključiti i iskustva i preporuke osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. Organizacije civilnog društva suočavaju se s različitim problemima u svojem radu pa njihov doprinos integraciji uvelike ovisi o njihovoj održivosti, to jest o sposobnosti da zadrže iskustva, stručne i motivirane djelatnike i volontere i osiguraju im uvjete za planiranje, praćenje i evaluaciju njihova rada.

- 3) Teško je utvrditi u kojoj mjeri planirani resursi (posebno oni financijski) odgovaraju potrebama korisnika i potrebama nositelja provedbe jer nije postojalo sustavno planiranje i praćenje aktivnosti na integraciji koje bi uključivalo i praćenje napretka i rezultata za svakog korisnika i za svaku skupinu korisnika. No, novi alat za praćenje izrađen je u okviru ovog projekta i namijenjen praćenju provedbe okvira integracijske politike migranata i komunikacije među dionicima.
- 4) Prepreke stvaranju preduvjeta za ostvarivanje svih ciljeva integracijskoga okvira prepoznate su na dvije razine. Prva se odnosi na postojeći institucionalni i koordinacijski okvir, a druga na ustaljene načine komunikacije među nadležnim tijelima i drugim dionicima.
- 5) Značaj koji dionici pripisuju ULJPPNM-u u osiguravanju provedbe integracijskog okvira ne odgovara stvarnim ovlastima Ureda prema drugim nadležnim državnim tijelima. Veći doprinos provedbi integracijskog okvira moguć je u području koordinacije operativnih zadataka, stvaranju uvjeta za učinkovitu procjenu i praćenju napretka u integraciji uz učinkovitu koordinaciju socijalnih usluga u integraciji te planiranju mjera javnih politika na temelju dokaza. To će biti moguće isključivo uz jačanje kapaciteta i ovlasti te povećanje financijskih sredstava za tu svrhu.

Na temelju ovih nalaza evaluacije, donesen je niz preporuka za poboljšanje okvira za integraciju u RH, a koje se prvenstveno odnose na:

- 1) ažurnost ostvarivanja prava koja proizlaze iz integracijskog okvira
- 2) stvaranje preduvjeta za ostvarivanje tih prava
- 3) koordinaciju i komunikaciju među dionicima i s korisnicima (onima na koje se integracijski okvir odnosi)
- 4) uvažavanje različitih individualnih potreba i potencijala
- 5) prevladavanje fragmentiranosti sustava integracije
- 6) bolje korištenje iskustva i resursa.

Nalazi evaluacije uključeni su u izradu Okvira za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini, a koji je usmjeren na uspostavu integracijskih mjera za osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita u jedinicama lokalne i regionalne samouprave u RH.

Nadalje, nalazi i preporuke provedene evaluacije bili su podloga za kreiranje ciljeva i mjera nacrtu Akcijskog plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2020. do 2022. godine koji je u procesu donošenja. U pripremi ovog nacrtu sudjelovali su predstavnici nadležnih ministarstava i državnih ureda, organizacija civilnog društva i međunarodnih organizacija te gradova.

5. Pregled propisa koji reguliraju pojedina područja integracije u Republici Hrvatskoj

Prava i obveze osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita definirana su ZMPZ-om i obuhvaćaju pravo na boravak, spajanje obitelji, smještaj, rad, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, slobodu vjeroispovijesti, besplatnu pravnu pomoć, socijalnu skrb, pomoć pri integraciji u društvo, vlasništvo nekretnine te stjecanje hrvatskog državljanstva (čl. 64. – 77.).

Podršku u integraciji često pružaju organizacije civilnog društva.

Organizacija civilnog društva prema ugovoru s MUP-om može provoditi projekt sa svrhom uključivanja osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u hrvatsko društvo, a aktivnosti koje bi provodila mogu obuhvaćati:

- izradu planova integracije za osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita i članove njihovih obitelji s obzirom na njihove individualne potrebe

- podršku i pomoć u obavljanju administrativnih radnji, sukladno potrebama i obvezama iz područja nadležnosti unutarnjih poslova (prijava prebivališta i ishođenja dokumenata), socijalne skrbi (pomoć u podnošenju zahtjeva za postojećim vrstama naknada te socijalnih usluga), stanovanja, zapošljavanja (prijava nezaposlenosti, savjetovanje, posredovanje pri zapošljavanju), pristupa obrazovnom sustavu (obuhvaća i pomoć pri postupku priznavanja inozemnih obrazovnih kvalifikacija) te učenja hrvatskog jezika, kao i pristupa zdravstvenom sustavu (podrška za sve razine zdravstvene skrbi te pomoć u prevođenju, ako je potrebno) te ostalo.

Sukladno svojim mogućnostima i druge organizacije civilnog društva mogu pružati pomoć i podršku u postupku uključivanja osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u hrvatsko društvo.

Važno je napomenuti da su u pojedinim lokalnim jedinicama imenovani posebni koordinatori za integraciju na lokalnoj razini. Koordinate za integraciju na lokalnoj razini imenuje ravnatelj Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Odlukom o imenovanju koordinatora za integraciju na lokalnoj razini od 26. svibnja 2020. godine imenovano je ukupno 18 koordinatora iz sljedećih gradova: Slavonski Brod, Duga Resa, Bjelovar, Sisak, Daruvar, Zadar, Zagreb, Lepoglava, Osijek, Karlovac, Koprivnica, Lipik, Varaždin, Zaprešić, Rijeka, Požega, Čakovec i Velika Gorica.

5.1. Obrazovanje

ZMPZ-om propisano je da azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom imaju pravo na osnovno, srednje i visoko obrazovanje pod istim uvjetima kao i hrvatski državljani, u skladu s posebnim propisima. Nadalje, azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom omogućava se priznavanje inozemnih obrazovnih kvalifikacija pod istim uvjetima kao i hrvatskim državljanima. Za osobe koje iz opravdanih razloga nisu u mogućnosti dostaviti potrebnu dokumentaciju kojom dokazuju inozemnu kvalifikaciju, provest će se

procjena ranije stečenih kompetencija (engl. *prior learning*). Odluka o odbijanju zahtjeva za priznavanje inozemnih stručnih kvalifikacija ne može se temeljiti isključivo na činjenici da ne postoje službeni dokumenti kojima se dokazuje određena inozemna stručna kvalifikacija. Ako osoba ne raspolaže dovoljnim novčanim sredstvima, prijevod stranih isprava u svrhu priznavanja inozemnih obrazovnih kvalifikacija osigurat će se iz Državnog proračuna RH. Nadalje, ove osobe ostvaruju pravo na sudjelovanje u programima obrazovanja odraslih, sukladno propisima kojima se regulira obrazovanje odraslih, pod istim uvjetima kao i hrvatski građani (čl. 70.). Prema čl. 74. osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita obvezna je pohađati tečaj hrvatskog jezika, povijesti i kulture radi uključivanja u hrvatsko društvo. Ako ne ispune ovu obvezu, moraju nadoknaditi troškove tečaja Ministarstvu znanosti i obrazovanja (dalje u tekstu: MZO).

U RH rani i predškolski odgoj uređen je Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju. Predškolski odgoj i obrazovanje obuhvaća odgoj, obrazovanje i skrb o djeci predškolske dobi, a ostvaruje se programima odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi za djecu od šest mjeseci do polaska u osnovnu školu. Rani i predškolski odgoj, uz iznimku programa predškole – programa koji je kao obvezan namijenjen djeci u godini dana prije polaska u osnovnu školu, nije obvezan za svu djecu predškolske dobi.

Osnivači ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja jedinice su lokalne samouprave. Osnivači dječjih vrtića (gradovi) u skladu sa svojim financijskim mogućnostima mogu osigurati smanjenje ili oslobađanje od obveze sudjelovanja u cijeni redovitog programa ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u gradskim dječjim vrtićima za roditelje ili skrbnike djeteta kojem je odobrena međunarodna zaštita.

Na temelju Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita i njihova djeca imaju pravo na osnovno i srednje obrazovanje (čl. 43., 45. i 46.).

Prema čl. 43. škole su dužne pružati posebnu pomoć djeci

koja imaju pravo na školovanje u RH, a ne znaju ili nedostavno poznaju hrvatski jezik. Kroz pripremnu i dopunsku nastavu škola organizira individualne i skupne oblike neposrednog odgojno-obrazovnog rada kojima se tim učenicima omogućuje učinkovito svladavanje hrvatskog jezika i nadoknađuje nedovoljno znanje u pojedinim nastavnim predmetima. Pripremna nastava namijenjena je učenicima s nedostatnim znanjem hrvatskog jezika i podrazumijeva intenzivno učenje hrvatskog jezika tijekom najviše jedne nastavne godine, a provodi se prema posebnom programu i organizira u školi koju utvrđuje nadležno upravno tijelo županije, odnosno gradski ured. Tijekom pohađanja pripreme nastave učenik može u manjem opsegu pohađati sate redovite nastave u školi u kojoj je upisan i to onih nastavnih predmeta kod kojih slabije znanje hrvatskog jezika ne predstavlja znatniju zapreku za praćenje nastave. Dopunska nastava organizira se iz nastavnih predmeta za koje postoji potreba, a učenik je pohađa uz redovito pohađanje nastave. Količinu pripreme i dopunske nastave planiraju škole sukladno stvarnim potrebama, uz prethodnu suglasnost MZO-a.

Propisi koji omogućuju učenje hrvatskoga jezika, povijesti i kulture radi uključivanja u obrazovni sustav u RH ili uključivanja u hrvatsko društvo su:

- Pravilnik o načinu provođenja programa i provjeri znanja tražitelja azila, azilanata i stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom radi pristupa obrazovnom sustavu Republike Hrvatske
- Odluka o Programu hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za tražitelje azila i azilante
- Odluka o Programu hrvatskoga jezika za pripremnu nastavu za učenike osnovne i srednje škole koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik
- Odluka o Nastavnom planu i programu hrvatskoga jezika za tražitelje azila, azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom starije od 15 godina radi pristupa srednjoškolskom obrazovnom sustavu i sustavu obrazovanja odraslih

- Pravilnik o provođenju pripremne i dopunske nastave za učenike koji ne znaju ili nedostatno znaju hrvatski jezik i nastave materinskoga jezika i kulture države podrijetla učenika
- Odluka o programu učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi uključivanja u hrvatsko društvo.

Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju propisano je da u RH djelatnost visokog obrazovanja obavljaju visoka učilišta. Prema čl. 47. visoka učilišta su sveučilište te fakultet i umjetnička akademija u njegovu sastavu, veleučilište i visoka škola. U RH Ustavom je zajamčena autonomija sveučilišta da samostalno odlučuje o svom ustrojstvu i vođenju djelatnosti u skladu sa zakonom te se kod svakog ograničavanja autonomije sveučilišta (u pravilu promjenom zakona) mora voditi računa o Ustavom zajamčenom pravu na autonomiju sveučilišta. Osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita upisuju se na visoka učilišta u okviru kvota za strane državljane. Strani državljani upisuju se na studij pod jednakim uvjetima kao hrvatski državljani, ali se sukladno odluci nadležnoga državnog tijela ili visokog učilišta od njih može tražiti plaćanje dijela ili pune cijene studija (svako visoko učilište može donijeti posebnu odluku kojom se osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita oslobađa plaćanja školarine).

5.2. Zapošljavanje

Prema ZMPZ-u osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita mogu raditi u RH bez dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi rada. Također, ostvaruju pravo na obrazovanje odraslih vezano uz zaposlenje, stručno usavršavanje i stjecanje praktičnog radnog iskustva pod istim uvjetima kao i hrvatski državljani (čl. 68.).

Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom u RH te članovi njihove obitelji izjednačeni su s hrvatskim državljanima u pravima i dužnostima utvrđenima Zakonom o tržištu rada te se mogu prijaviti Hrvatskom zavodu za

zapošljavanje (dalje u tekstu: HZZ) (čl. 10.).

Zakonom o priznavanju i vrednovanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija propisano je da vrednovanje inozemnih obrazovnih kvalifikacija u svrhu pristupa tržištu rada te u svrhu nastavka obrazovanja na istoj ili višoj razini obrazovanja mogu tražiti azilant, stranac pod supsidijarnom zaštitom i stranac pod privremenom zaštitom te članovi obitelji azilanta, stranca pod supsidijarnom zaštitom, odnosno stranca pod privremenom zaštitom koji zakonito borave u RH, a koji su pravima i dužnostima izjednačeni s hrvatskim državljanima. Nadležno tijelo (Agencija za odgoj i obrazovanje, Agencija za strukovno obrazovanje, Agencija za znanost i visoko obrazovanje) ne može odbiti zahtjev za vrednovanje inozemne obrazovne kvalifikacije osobi kojoj je odobrena međunarodna zaštita isključivo zbog činjenice da podnositelj ne posjeduje službene dokumente kojima se dokazuje inozemna obrazovna kvalifikacija ili službene dokumente države podrijetla kojima dokazuje državljanstvo (čl. 20.). Za osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita, a koje zbog opravdanih razloga nisu u mogućnosti dostaviti dokumentaciju kojom dokazuju inozemnu obrazovnu kvalifikaciju, agencija nadležna za vrednovanje u svrhu pristupa tržištu rada provest će vrednovanje sukladno raspoloživim podacima i izraditi informativni dokument o inozemnoj obrazovnoj kvalifikaciji (čl. 21.). Za osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita, a koje zbog opravdanih razloga nisu u mogućnosti dostaviti dokumentaciju kojom dokazuju inozemnu obrazovnu kvalifikaciju za nastavak obrazovanja ili razdoblje obrazovanja, odgojno-obrazovna ustanova ili visoko učilište provest će vrednovanje prethodnog učenja, u skladu s odredbama Zakona o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, Zakonom o obrazovanju odraslih i pravilnikom iz čl. 15. ovog Zakona kojim će se urediti kriteriji priznavanja i vrednovanja.

5.3. Socijalna skrb

Osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita temeljem ZMPZ-a ostvaruju pravo na socijalnu skrb (čl. 73.).

Zakonom o socijalnoj skrbi (dalje u tekstu: ZSS) propisano je da stranac pod supsidijarnom zaštitom i azilant te članovi njihove obitelji koji zakonito borave u RH mogu ostvariti naknade i usluge u sustavu socijalne skrbi pod uvjetima propisanim ZSS-om i ZMPZ-om (čl. 19.). Naknade u sustavu socijalne skrbi su: zajamčena minimalna naknada, naknada za troškove stanovanja, naknada za ugroženog kupca energenata, naknada za osobne potrebe, jednokratna naknada, naknada za pogrebne troškove, naknada za redovito studiranje, plaćanje troškova smještaja u učeničkom domu, osobna invalidnina, doplatak za pomoć i njegu i status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja (čl. 21.).

ZSS-om definiraju se i socijalne usluge koje obuhvaćaju aktivnosti namijenjene prepoznavanju, sprječavanju i rješavanju problema i poteškoća pojedinaca i obitelji te poboljšanju kvalitete njihova života u zajednici (čl. 70.). Socijalne usluge su: prva socijalna usluga, usluga sveobuhvatne procjene i planiranja, savjetovanje, stručna procjena, psihosocijalno savjetovanje, socijalno mentorstvo, obiteljska medijacija, psihosocijalni tretman radi prevencije nasilničkog ponašanja, psihosocijalna podrška, rana razvojna podrška, pomoć pri uključivanju u programe odgoja i redovitog obrazovanja, pomoć u kući, boravak, organizirano stanovanje i smještaj (čl. 71.).

Osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita mogu biti korisnici doplatka za djecu sukladno Zakonu o doplatku za djecu kao i prava prema Zakonu o roditeljskim potporama. Prava koja ostvaruju osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita primjenjuju se i na članove njihove obitelji koji zakonito borave u RH.

Sukladno ZSS-u 31. prosinca 2022. godine prestaju s radom centri za socijalnu skrb (dalje u tekstu: CZSS) čije poslove od 1. siječnja 2023. godine preuzima Hrvatski zavod za socijalni rad.

5.4. Zdravstvena zaštita

Pravo na zdravstvenu zaštitu ostvaruju osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita u RH sukladno Zakonu o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u RH.

Prema čl. 21., azilant, stranac pod supsidijarnom zaštitom, stranac pod privremenom zaštitom te stranac – član obitelji azilanta, stranca pod supsidijarnom zaštitom i stranca pod privremenom zaštitom ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu u istom opsegu kao i osigurane osobe iz obveznoga zdravstvenog osiguranja na teret državnog proračuna.

Pravo na zdravstvenu zaštitu osobe ostvaruju na temelju važećeg dokumenta koji je izdao MUP, u zdravstvenim ustanovama i kod zdravstvenih radnika privatne prakse u mreži javne zdravstvene službe, sukladno općim aktima Hrvatskoga zavoda za zdravstveno osiguranje (dalje u tekstu: HZZO). Nadležna policijska uprava, odnosno policijska postaja obvezna je obavijestiti Ministarstvo zdravstva (dalje u tekstu: MZ) da je osobi odobren azil, supsidijarna zaštita ili privremena zaštita, najkasnije u roku od osam dana od dana izvršnosti odluke o odobrenom azilu, supsidijarnoj zaštiti i privremenoj zaštiti. Troškovi zdravstvene zaštite isplaćuju se iz državnog proračuna RH s pozicije MZ-a.

Kako osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita nisu osiguranici HZZO-a, potrebno je osigurati način ostvarivanja zdravstvene zaštite donošenjem podzakonskog propisa, a za koji su ostvareni uvjeti donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u RH. Ovaj pravilnik za sada nije donesen.

Zdravstveni radnici putem Centralnog informacijskog sustava zdravstva RH (dalje u tekstu: CEZIH) imaju uvid u status osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.

5.5. Smještaj

Osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita prema ZMPZ-u ima pravo na smještaj najduže dvije godine od dana

uručenja odluke o odobrenju međunarodne zaštite ako ne posjeduje novčana sredstva ili imovinu kojima bi mogla sudjelovati u plaćanju troškova smještaja (čl. 67).

Postupak za priznavanje prava na smještaj pokreće se podnošenjem zahtjeva nadležnom CZSS-u. Ako CZSS utvrdi da azilant, odnosno stranac pod supsidijarnom zaštitom ima novčana sredstva ili imovinu kojima bi mogao sudjelovati u plaćanju troškova smještaja, rješenjem o priznavanju prava na smještaj odredit će da azilant, odnosno stranac pod supsidijarnom zaštitom sudjeluje u plaćanju troškova smještaja.

Pravo na smještaj azilanta i stranca pod supsidijarnom zaštitom prestaje u sljedećim slučajevima propisanim Zakonom: istekom dvije godine, na osobni zahtjev, ako bez opravdanog razloga odbiju osigurani smještaj, ako bez opravdanog razloga neprekidno duže od 30 dana ne borave na prijavljenoj adresi, ako se utvrdi da ne ispunjavaju uvjete za priznavanje prava na smještaj, ako se utvrdi da ne skrbe o osiguranom smještaju s pažnjom dobrog gospodara ili ako se utvrdi da koriste osigurani smještaj suprotno njegovoj namjeni.

Na temelju rješenja o priznavanju prava na smještaj, Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje (dalje u tekstu: SDUOSZ) dužan je osigurati smještaj osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita u stambenim jedinicama koje su vlasništvo RH ili stambenim jedinicama koje Ured koristi temeljem sklopljenog ugovora o najmu s trećim osobama (čl. 67.a, st. 1.).

6. Metodologija pripreme Protokola postupanja prilikom integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita i pripadajućeg priručnika s primjerima dobre prakse

S obzirom na cilj i svrhu Protokola i pripadajućeg priručnika s primjerima dobre prakse, u njihovoj je pripremi korištena metodologija utemeljena na načelima participacije i partnerstva. Na takav se način osiguralo da se, kroz participativni proces, u obzir uzmu stavovi lokalnih jedinica, javnih službi i organizacija civilnog društva. Posljedično, time se povećala i razina transparentnosti i odgovornosti u donošenju odluka od javnog značaja, uz uvažavanje načela supsidijarnosti, a u skladu s načelom višerasinskog upravljanja.

Protokol je izrađen u nekoliko povezanih faza.

6.1. Prikupljanje informacija od polaznika edukacije održane u okviru projekta INCLuDE

U prvoj fazi prikupljene su informacije, ideje i prijedlozi polaznika edukacije održane u okviru projekta INCLuDE. Na edukaciji su sudjelovali javni službenici (predstavnici županijskih koordinacija za ljudska prava i koordinatori za integraciju na lokalnoj razini, psiholozi, socijalni radnici i socijalni pedagozi u predškolskom i školskom odgoju i obrazovanju te zdravstvenim organizacijama i CZSS, učitelji i odgajatelji u predškolskom i školskom odgoju i obrazovanju, djelatnici HZZ-a, liječnici obiteljske i opće medicine,

zaposlenici domova zdravlja) te predstavnici organizacija civilnog društva iz jedinica lokalne samouprave.

Na edukaciji održanoj u okviru drugog modula usmjerenog na razvoj i jačanje međusektorske suradnje u jedinicama lokalne samouprave s polaznicima je raspravljano o hodo­gramu postupanja u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini, i to u pogledu inicijalnog primitka te srednjoročne i dugoročne integracije u lokalnu zajednicu.

U obzir se uzelo sljedeće: društvene okolnosti/okruženje koje treba uzeti u obzir prilikom planiranja integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini; snage, slabosti, prilike i prijetnje u našim lokalnim jedinicama u odnosu na mogući dolazak većeg broja osoba koji­ma je odobrena međunarodna zaštita; razlozi za donošenje odluke o razmještanju osoba kojima je odobrena međuna­rodna zaštita upravo u pojedine lokalne jedinice. Nadalje, u obzir su uzete okolnosti na razini pojedinca/osobe kojoj je odobrena međunarodna zaštita: radi li se o pojedincu/obite­lji (broj i dob djece – odgoj, školovanje, zdravstvena zaštita), zdravstvenom stanju (potreba za zdravstvenom – specija­lističkom zaštitom) te radnoj sposobnosti i kvalifikacijama. Raspravljalo se o kapacitetima lokalnih jedinica u sljedećim područjima:

- smještaj i stanovanje – dostupnost raspoloživih, useljivih i namještenih smještajnih objekata u državnom vlasništvu kojima raspolaže SDUOSZ, dostupne ponude za najam smještajnih objekata u odgovarajućem stanju na slobodnom tržištu i uzimajući u obzir visinu mjesečne najamnine
- rad i zapošljavanje – stopa nezaposlenosti u lokalnim jedinicama, potražnja poslodavaca za radnicima određenih kvalifikacija i mogućnost zapošljavanja osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na tim poslo­vima, deficitarna zanimanja u lokalnoj jedinici i moguć­nosti prekvalifikacije osoba kojima je odobrena među­narodna zaštita
- dostupnost javnih usluga – broj i dostupnost škola

koje mogu primiti djecu i osigurati pripremnu nastavu, dostupnost ustanova za predškolski odgoj djece, dostu­pnost zdravstvenih ustanova, dostupnost socijalnih usluga, prometna povezanost na području lokalne i/ili područne jedinice, mogućnost organizacije tečaja hrvat­skog jezika u lokalnoj jedinici

- kapacitet lokalne zajednice – postojanje organizacija civilnog društva, mogućnost uključivanja predstavnika vjerskih zajednica, broj stanovnika u lokalnoj jedini­ci, mogućnost smještanja više osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u istu lokalnu zajednicu (sprječava­nje rasipanja resursa za integraciju i osobama olak­šana integracija), iskustvo lokalne zajednice u zbrinjavanju prognanika i izbjeglica i rada s marginaliziranim skupinama.

U pogledu inicijalnog primitka osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, raspravljalo se o potrebnim koraci­ma prije dolaska osoba u lokalnu zajednicu (odnos central­ne razine i lokalnih gradova, pravodobno informiranje tijela i javnih ustanova na lokalnoj razini, smještaj, priprema djelatnika javnih službi, uključivanje organizacija civilnog društva, koordinacija na lokalnoj razini) te po dolasku osoba u lokalnu zajednicu (informiranje osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita o pristupu različitim uslugama, obve­za pružanja usluga, posredovanje i pratnja osoba u javne službe, specifičnosti preseljenih osoba, informiranje lokal­nog stanovništva).

U pogledu srednjoročne i dugoročne integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita raspravljalo se o sljedećim koracima: osiguravanje financijske samoodr­živosti / uklapanje osoba u tržište rada na lokalnoj razini, osposobljavanje osoba za deficitarna zanimanja suklad­no kvalifikacijama i sposobnostima, razvoj programa soci­jalnog (društvenog) poduzetništva i samozapošljavanje, zapošljavanje i općenito društveno uključivanje žena koji­ma je odobrena međunarodna zaštita, mogućnosti uklju­čivanja u više razine obrazovanja, sprječavanje društvene/

socijalne isključenosti i eventualne diskriminacije (uključivanje osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u lokalnu i mjesnu zajednicu, sprječavanje siromaštva, sprječavanje moguće diskriminacije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, jačanje kompetencija lokalnih službenika i stručnih djelatnika lokalnih javnih službi, sprječavanje ‘getoizacije’), preventivne aktivnosti u pogledu zdravlja (zdravstvena pismenost, žensko zdravlje i zdravstvena zaštita žena).

Na temelju rada u manjim skupinama na edukaciji održanoj u okviru drugog modula usmjerenog na razvoj i jačanje međusektorske suradnje u jedinicama lokalne samouprave, došlo se do saznanja o koracima koje polaznici smatraju potrebnima za uspješnu integraciju na lokalnoj razini.

6.2. Priprema nacrtu Protokola postupanja prilikom integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita

Uz saznanja dobivena na edukaciji, nacrt Protokola ključni su stručnjaci izradili i na temelju sljedećih izvora:

- domaćih propisa i *policy* dokumenata (ZMPZ, Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje 2017. – 2019., Akcijski plan Grada Zagreba za integraciju tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za 2022. godinu, Okvir za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini), *EU policy* i strateških dokumenata (Zajednička temeljna načela integracije iz 2004., Zajednički program za integraciju državljana trećih zemalja u Europskoj uniji iz 2005., Europski program za integraciju državljana trećih zemalja iz 2011., EU Akcijski plan za integraciju državljana trećih zemalja iz 2016., Novi pakt o migracijama i azilu, Akcijski plan za integraciju i uključivanje za razdoblje 2021. – 2027.) te međunarodnih konvencija i tumačenja relevantnih međunarodnih organizacija (Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951., zaključci i mišljenja UNHCR-a)

- dostupnih znanstvenih i stručnih radova objavljenih u domaćim i inozemnim časopisima
- dokumenata važnijih međunarodnih i regionalnih organizacija (UN, Vijeće Europe, OECD, IOM itd.)
- istraživanja dobrih komparativnih praksi (prikupljenih putem mreža kao što je EWSI – European Web Site on Integration, IRH – Integracija u Hrvatskoj itd.).

U toj fazi pripreme ključni su se stručnjaci konzultirali i s facilitatorima koji su angažirani u svojstvu ključnih stručnjaka-voditelja na edukaciji iz pojedinih područja (obrazovanje, zdravstvo, socijalna skrb, zapošljavanje, suradnja s organizacijama civilnog društva) u okviru projekta INCLUDE.

6.3. Konzultacije s Radnom skupinom za pripremu Protokola postupanja prilikom integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita i izrada finalne verzije

U trećoj fazi osnovana je Radna skupina za izradu Protokola postupanja prilikom integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita (dalje u tekstu: Radna skupina), odlukom Stalnog povjerenstva za provedbu integracije stranaca u hrvatsko društvo, donesenoj na 3. sjednici održanoj 10. lipnja 2022. godine.

Za voditeljicu Radne skupine imenovana je Danijela Gaube iz ULJPPNM-a, a za članove: Viktor Koska (Ured potpredsjednice Vlade RH), Matea Bušić (MUP), Marijana Gojčeta (MZO), Iva Mrdeža Bajš (Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike (dalje u tekstu: MRMSOSP)), Božica Šarić (MZ), dr. sc. Željko Božić (SDUOSZ), Olivera Jovanović (ULJPPNM), Elizabeta Filipaj (HZZ), Jana Radić (Grad Zagreb), Renata Kučan (Grad Karlovac), Andreja Bobek (Grad Varaždin) te ključni stručnjaci: izv. prof. dr. sc. Goranka Lalić Novak i izv. prof. dr. sc. Teo Giljević ispred Hrvatskog pravnog centra.

Radna skupina sastala se dva puta. Na prvom sastanku predstavljen je i raspravljen prvi nacrt Protokola. Članovi Radne skupine poslali su komentare i prijedloge na nacrt, s

aspekta tijela koje su predstavljali, te su svi komentari uzeti u obzir u izradi finalnog nacrtu Protokola. Na drugome sastanku analizirana je druga inačica Protokola te su prikupljeni finalni prijedlozi za poboljšanje Protokola.

U participativnom procesu pripreme Protokola doprinos su dali i članovi Savjetodavne skupine državljana trećih zemalja i osoba migrantskog porijekla.

Na temelju svih prijedloga i komentara ključni stručnjaci pripremili su finalni prijedlog Protokola.

Za pripremu priručnika s primjerima dobre prakse, osim saznanja stečenih na edukacijama, upućen je poziv polaznicima edukacije da s ključnim stručnjacima podijele potencijalne domaće dobre prakse.

Na ovakav je način u pripremi Protokola i pripadajućeg priručnika dobre prakse korišten pristup donošenja javnih politika i propisa na temelju dokaza (engl. *evidence-based policy making*).

7.

Protokol postupanja prilikom integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita

7.1. Radnje prije razmještaja osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u pojedine gradove

- 1) Po uručenju rješenja o odobravanju međunarodne zaštite MUP u što kraćem vremenu izdaje sljedeće dokumente: potvrdu MUP-a o statusu u RH, potvrdu o prijavi prebivališta u RH i dokument o identitetu (dozvola boravka). Ako azilantu odnosno strancu pod supsidijarnom zaštitom nije bio dodijeljen osobni identifikacijski broj (dalje u tekstu: OIB) dok je bio u statusu tražitelja međunarodne zaštite, uručit će mu se i potvrda o OIB-u. MUP obavještava nadležna državna tijela (ministarstva nadležna za obrazovanje i zdravstvo) o odobravanju međunarodne zaštite. Prilikom odobravanja statusa MUP upoznaje osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita s pravima iz integracije i načinom njihova ostvarivanja.
- 2) Priprema individualnog plana integracije osobe/obitelji kojima je odobrena međunarodna zaštita koji donosi MUP, odnosno organizacija civilnog društva koja s MUP-om ima sklopljen ugovor o pružanju podrške u integraciji. Individualni plan može uključivati: a) opis životne situacije (osnovni socioanamnestički podaci); b) procjenu potreba u području prava i usluga iz sustava socijalne skrbi, materijalnog statusa, stambenog statusa, zdravlja pojedinca i članova obitelji, radne aktivacije (osposobljavanje, prekvalifikacija, zapošljavanje), obrazovanja i učenja jezika, odnosa u obitelji; c) kratkoročne i dugoročne ciljeve integracije; d) plan aktivnosti i koordinacija usluga za postizanje ciljeva u području materijalnog statusa, stambenih uvjeta, zdravlja pojedinca i članova obitelji, radne aktivacije/zapošljavanja, obrazovanja i učenja jezika, obiteljske dinamike i odnosa, uključivanja u programe integracije u zajednici; e) model praćenja i evaluacije postignutog. Osoba po stjecanju statusa daje suglasnost MUP-u za rad s organizacijom civilnog društva koja s MUP-om ima sklopljen ugovor o pružanju podrške u integraciji.

- 3) Ako osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita zatraži pravo na smještaj i ispunjava zakonske uvjete, CZSS donosi rješenje o pravu na smještaj.
- 4) SDUOSZ u suradnji s MUP-om donosi odluku o odabiru jedinica lokalne samouprave u koje će biti smještene osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita, a na temelju integracijskih planova i eventualne procjene CZSS-a, dostupnih stambenih jedinica u državnom vlasništvu kojima raspolaže SDUOSZ te upravnih kapaciteta pojedinih lokalnih jedinica.
- 5) SDUOSZ informira jedinice lokalne samouprave u koje će se smjestiti osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita (u primjerenom roku ili što je prije moguće).
- 6) U slučaju da osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita ne koriste pravo na smještaj iz ZMPZ-a, već samostalno pronađu smještaj u određenom gradu, pristup pravima i uslugama iz integracije osiguravaju samostalno.
- 7) Nakon što MUP obavijesti nadležna tijela na središnjoj razini, odnosno Ministarstvo zdravstva i Ministarstvo znanosti i obrazovanja, o dodjeli statusa osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita, nadležna tijela na središnjoj razini u najkraćem roku obavještavaju tijela na lokalnoj razini (škole, vrtiće i domove zdravlja).
- 8) Po zaprimanju pisane obavijesti o useljenju od SDUOSZ-a, MUP obavještava organizaciju civilnog društva s kojom ima sklopljen ugovor o pružanju podrške u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, odnosno osobu/e kojoj/ima je odobrena međunarodna zaštita (ako nema aktualnih ugovora s organizacijom civilnog društva) o jedinici lokalne samouprave u koju će biti upućen/i te dodijeljenoj stambenoj jedinici za osobu/obitelj. SDUOSZ će nakon provedenog useljenja primjerak potpisanog ugovora o najmu stana dostaviti MUP-u, CZSS-u i jedinici lokalne samouprave.
- 9) MUP početkom svakog mjeseca (do 10. u mjesecu) za prethodni mjesec dostavlja ULJPPNM podatke o broju odobrenih međunarodnih zaštita (azila i supsidijarnih zaštita), strukturirane po dobi i spolu.

- 10) ULJPPNM redovito prati i evaluira provođenje mjera za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita predviđenih Akcijskim planom.

7.2. Pripremne radnje za primitak i integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na razini grada

- 1) Grad odabire prikladan instrument koordinacije i praćenja integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini. U većim gradovima, uz već imenovanog koordinatora za integraciju na lokalnoj razini, može se uspostaviti i međuresorna radna skupina te imenovati službenika za vezu u pojedinom upravnom području.
- 2) Grad / koordinator za integraciju na lokalnoj razini mapira sve dionike na lokalnoj razini uključene u integraciju (u područjima obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva, socijalne skrbi, uključujući i organizacije civilnog društva i vjerske zajednice).
- 3) Grad / koordinator za integraciju na lokalnoj razini odabire prikladan način komunikacije i obavještavanja lokalnih dionika uključenih u aktivnosti integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita (redoviti sastanci, razmjene e-pošte i sl.).
- 4) Grad / koordinator za integraciju na lokalnoj razini analizira i usklađuje opće akte grada vezane za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita kako one koji su propisani ZMPZ-om tako i one koji definiraju prava iznad standarda (npr. Odluka o socijalnoj skrbi).
- 5) Grad u lokalnom proračunu na godišnjoj razini planira sredstva za provođenje dodatnih integracijskih aktivnosti u lokalnoj zajednici kroz objavu javnih poziva za financiranje ili na neki drugi način (po mogućnosti na mjesnoj razini) od strane organizacija civilnog društva (posredovanje i pratnja prilikom ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu, zapošljavanje, socijalna skrb, obrazovanje, dodatno učenje hrvatskog jezika, socijalno

- mentorstvo, vršnjačko pomaganje i učenje, organizirano kvalitetno provođenje slobodnog vremena).
- 6) Grad / koordinator za integraciju na lokalnoj razini obavještava mjesnu samoupravu / gradske četvrti u dijelovima grada u kojima će biti smještene osobe kojima je odobrena međunarodna suradnja, kao i predstavnike stanara u zgradama u kojima će biti smještene osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita.
 - 7) Grad / koordinator za integraciju na lokalnoj razini osmišljava zajedničke integracijske aktivnosti u suradnji s jedinicom regionalne (područne) samouprave (županijom).
 - 8) Grad / koordinator za integraciju na lokalnoj razini potiče međukomunalnu suradnju u pružanju lokalnih integracijskih mjera.
 - 9) Grad / koordinator za integraciju na lokalnoj razini uključuje predstavnike vjerskih zajednica (katoličke, islamske i drugih) u pružanje individualne potpore osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita u integraciji, ali i pomoći u premošćivanju barijera između većinskog stanovništva i članova svoje zajednice i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.
 - 10) Grad / koordinator za integraciju na lokalnoj razini planira integracijske aktivnosti iz područja kulture i sporta s ciljem povezivanja i razvijanja osjećaja pripadnosti lokalnoj zajednici (npr. definiranje posebnih programskih područja unutar javnih poziva i natječaja za financiranje organizacija civilnog društva).
 - 1.1) Grad / koordinator za integraciju na lokalnoj razini komunicira s lokalnim medijima i obavještava o procesu integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.
 - 1.2) Grad / koordinator za integraciju na lokalnoj razini usko surađuje s regionalnom razvojnom agencijom putem pružanja stručne pomoći u pripremi i provedbi razvojnih projekata od interesa za razvoj grada u kojem su smještene osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita, a posebno projekata sufinanciranih sredstvima fondova EU-a (osobito AMIF, ESF+, EFRR).

- 13) Grad/koordinator za integraciju na lokalnoj razini obavještava MUP o uključenosti osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u odgojno-obrazovne ustanove.

7.3. Obrazovanje

Učenje hrvatskog jezika za odrasle osobe

- 14) MZO osigurava kontinuirano održavanje programa učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita.
- 15) MZO osigurava pohađanje tečaja jezika odmah po smještaju osobe kojoj je odobrena međunarodna zaštita u pojedini grad.
- 16) Grad treba razmotriti mogućnost osiguravanja / financiranje dodatnih tečajeva učenja hrvatskog jezika u obrazovnim ustanovama na gradskoj razini ili kroz oblike neformalnog učenja od strane organizacije civilnog društva, posebno ako službeni tečaj nije dostupan odmah ili u razumnom roku.
- 17) Organizacije civilnog društva mogu organizirati/osigurati financiranje različitih oblika dodatnog učenja hrvatskog jezika, u skladu s kapacitetima i mogućnostima.

Predškolski odgoj

- 1) Nadležno upravno tijelo grada u području obrazovanja u suradnji s vrtićima kojima je osnivač objavljuje detaljne informacije o postupku upisa djece osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.
- 2) Ako je u vrtiću preostalo slobodnih mjesta, treba omogućiti upis djeteta i tijekom trajanja pedagoške godine, u skladu s pravilima upisa.
- 3) Ravnatelj vrtića obavještava upravno vijeće vrtića i odgojiteljsko vijeće o upisu i početku pohađanja vrtića djece osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.
- 4) Po upisu djeteta s teškoćama u razvoju potrebno je zatražiti medicinsku dokumentaciju od roditelja/skrbnika djeteta, a u slučaju neposjedovanja iste potrebno je, na prijedlog liječnika primarne zdravstvene zaštite, uputiti dijete na procjenu, odnosno vještačenje kako bi se utvr-

dila vrsta i stupanj teškoće u razvoju djeteta te odredili potrebni odgovarajući uvjeti za njegu, odgoj i zaštitu djece s teškoćama u razvoju u dječjem vrtiću.

- 5) Dijete s teškoćama u razvoju može biti upisano u redovite programe odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi koji su prilagođeni razvojnim potrebama djece te njihovim mogućnostima i sposobnostima ili u programe za djecu rane i predškolske dobi s teškoćama u razvoju koji se organiziraju po posebnim uvjetima i programima.
- 6) Grad u skladu sa svojim financijskim mogućnostima može osigurati smanjenje ili oslobađanje od obveze sudjelovanja u cijeni redovitog programa ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u gradskim dječjim vrtićima te u cijeni produženog boravka školske djece za roditelje ili skrbnike djeteta kojem je odobrena međunarodna zaštita.

Pripremna nastava hrvatskog jezika

- 1) Osnivač može odabrati jednu osnovnu školu u kojoj će se provoditi pripremna nastava hrvatskog jezika za čitavo područje grada/županije.
- 2) Na temelju mišljenja stručnog povjerenstva škole, nadležno upravno tijelo u županiji / gradski ured nadležan za područje obrazovanja / Gradski ured za obrazovanje, sport i mlade Grada Zagreba donosi odluku o uključivanju učenika u pripremnu nastavu hrvatskog jezika. Uz suglasnost nadležnog upravnog tijela u županiji / gradskog ureda nadležnog za područje obrazovanja / Gradskog ureda za obrazovanje, sport i mlade Grada Zagreba, učenik može pripremnu nastavu hrvatskog jezika obavljati u srednjoj školi u kojoj je upisan.
- 3) Škola koja će provoditi pripremnu nastavu hrvatskog jezika treba zatražiti suglasnost MZO-a za provedbu pripremne nastave hrvatskog jezika u trajanju od 70 sati nastave. Škola dostavlja popis učenika s potrebnim podacima i odluku o provođenju pripremne nastave hrvatskog jezika.

- 4) Škola izrađuje individualizirani program za učenika s obzirom na pojedinačne potrebe učenika (njegovu predznanje, razvojnu dob, kulturno i društveno okružje iz kojega učenik dolazi i u koje dolazi). Pripremna nastava hrvatskog jezika izvodi se na temelju takvog individualiziranog plana.
- 5) Škola kontinuirano prati napredak i postignuća učenika i po potrebi prilagođava i mijenja metode i strategije učenja i poučavanja.
- 6) Nakon završetka pripremne nastave hrvatskog jezika stručno povjerenstvo škole provjerava znanje hrvatskog jezika pisanim i usmenim putem te donosi odluku treba li učenik ponavljati pripremnu nastavu hrvatskog jezika.
- 7) Za učenika koji nije zadovoljio uvjete za uključivanje u redoviti sustav obrazovanja na temelju odluke povjerenstva, nadležno upravno tijelo u županiji / gradski ured nadležan za područje obrazovanja / Gradski ured za obrazovanje, sport i mlade Grada Zagreba donosi odluku o ponovnom pohađanju programa pripremne nastave hrvatskog jezika ili na pohađanje dopunske nastave hrvatskog jezika u trajanju od 35 ili 70 sati godišnje.
- 8) Tijekom pohađanja pripremne nastave hrvatskog jezika učenik može u manjem opsegu pohađati sate redovite nastave u školi u kojoj je upisan i to onih nastavnih predmeta kod kojih slabije znanje hrvatskog jezika ne predstavlja znatniju zapreku za praćenje nastave. Ovakve se učenike prati i vodi se evidencija u pogledu njihove socijalizacije i učenja jezika, a ne provodi se vrednovanje ocjenom.
- 9) U slučaju promjene osnovne ili srednje škole za vrijeme provedbe pripremne nastave hrvatskog jezika, škola iz koje se učenik ispisuje dostavlja drugoj školi obavijest o njegovoj uključenosti u pripremnu nastavu hrvatskog jezika ili potvrdu o završenom programu pripremne nastave hrvatskog jezika s brojem ostvarenih sati nastave.
- 10) Za učenike koji su djelomično uključeni u redovitu nastavu, na kraju će se školske godine u e-Matici na predmete koje su pohađali unijeti oznaka 'produljeno

obrazovanje'. Upis u novu školsku godinu takvom učeniku neće se računati kao upis drugi put u isti razred.

- 1) Nakon završene pripremne nastave hrvatskog jezika učenik se uključuje u redovitu nastavu pri čemu ima pravo na uključivanje u dopunsku nastavu hrvatskog jezika i drugih nastavnih predmeta za koje postoji potreba.

Uključivanje u redovitu nastavu u sustavu osnovnoškolskog obrazovanja

- 1) Na temelju obavijesti grada o razmještanju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u određeni grad, nadležno upravno tijelo u županiji / gradski ured nadležan za područje obrazovanja / Gradski ured za obrazovanje, sport i mlade Grada Zagreba donosi odluku o školi za provedbu pripremne nastave hrvatskog jezika, a mogu, u suradnji s gradom / koordinatorom za integraciju na lokalnoj razini, odrediti i školu u koju će učenik biti upisan.
- 2) Učenik se u pravilu upisuje u osnovnu školu kojoj pripada prema upisnom području.
- 3) Prilikom odabira osnovne škole u koju će učenici biti upisani treba voditi računa o udaljenosti škole od mjesta stanovanja i kapacitetu škole za pružanje podrške za integraciju u obrazovni sustav.
- 4) Nadležno upravno tijelo u županiji / gradski ured nadležan za područje obrazovanja / Gradski ured za obrazovanje, sport i mlade Grada Zagreba obavlja uvid u dokumentaciju o prethodnom školovanju, odnosno izjavu danu kod javnog bilježnika (u slučaju da učenik nema dokument o prethodnom školovanju) i donosi odluku u koju će školu učenici biti upisani.
- 5) Učenik dostavlja dokument o prethodnom školovanju stručnoj službi škole, a ako nema takav dokument, dostavlja izjavu danu kod javnog bilježnika. Za djecu izjavu daju roditelj ili skrbnik.
- 6) Sukladno rezultatima upisne provjere znanja, određuje se razredno odjeljenje u koje će se dijete uključiti ili upisati kao redoviti učenik.

- 7) Za potrebe vođenja postupka o priznavanju inozemnih kvalifikacija za nastavak osnovnoškolskog obrazovanja, škola može zatražiti stručno mišljenje Agencije za odgoj i obrazovanje.
- 8) Osnovna škola treba izraditi interni protokol (hodogram) postupanja i evidencije za praćenje napretka učenika. Škola o napretku u integraciji učenika na kraju školske godine, odnosno češće ako postoji potreba, izvještava grad / koordinatora za integraciju na lokalnoj razini.
- 9) Ravnatelj obavještava školski odbor, nastavničko/učiteljsko vijeće, vijeće roditelja i vijeće učenika o upisu i početku pohađanja nastave učenika kojem je odobrena međunarodna zaštita.
- 10) Po završetku pripreme nastave hrvatskog jezika učenika koji pohađa redovitu nastavu prati se i vrednuje kao i ostale učenike.
- 11) Škola po potrebi organizira dopunsku nastavu za učenike kojima je potrebna pomoć u učenju.
- 12) Škola uspostavlja suradnju s lokalnom organizacijom civilnog društva koja se bavi integracijom osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.
- 13) Za učenike s teškoćama u razvoju upisane u osnovnu školu, kojima je odobrena međunarodna zaštita, stručno povjerenstvo škole pokreće postupak utvrđivanja psihofizičkog stanja djeteta-učenika u svrhu ostvarivanja prava na primjeren program i oblik obrazovanja te primjerenu pomoć tijekom školovanja te je, do donošenja rješenja o primjernom programu obrazovanja, škola dužna učeniku osigurati potrebnu stručnu podršku i pedagoško-didaktičku prilagodbu te uključivanje u pripremu nastave učenja hrvatskog jezika.
- 14) Za učenike s većim teškoćama u razvoju, kojima je odobrena međunarodna zaštita, a koji imaju potrebu za osiguravanjem pomoćnika u nastavi ili stručnog komunikacijskog posrednika, škola upućuje zahtjev osnivaču školske ustanove u svrhu osiguravanja istih.

- 15) Za osobu s navršenih najmanje četrnaest godina koja nema završeno osnovnoškolsko obrazovanje, organizirat će se osnovnoškolsko obrazovanje po programu obrazovanja odraslih.
- 16) Grad/županija definira uvjete stipendiranja za učenike.

Uključivanje u redovitu nastavu u sustavu srednjoškolskog obrazovanja

- 1) Nadležni županijski ured za područje obrazovanja / Gradski ured za obrazovanje, sport i mlade Grada Zagreba obavlja uvid u dokumentaciju o prethodnom školovanju, odnosno izjavu danu kod javnog bilježnika (u slučaju da učenik nema dokument o prethodnom školovanju).
- 2) Na temelju navedenog, nadležni županijski ured za područje obrazovanja / Gradski ured za obrazovanje, sport i mlade Grada Zagreba donosi odluku o upućivanju u određenu srednju školu, a ako je to potrebno, i u suradnji sa Službom za profesionalnu orijentaciju HZZ-a.
- 3) Odabir škole ovisi o prethodnom obrazovnom programu koji je učenik pohađao u zemlji podrijetla, a ako takav program ne postoji u obrazovnom sustavu RH, učenik ima pravo na nastavak obrazovanja u najsirođnijem obrazovnom programu.
- 4) Za potrebe vođenja postupka o priznavanju inozemnih kvalifikacija za nastavak srednjoškolskog obrazovanja, škola može zatražiti stručno mišljenje Agencije za odgoj i obrazovanje.
- 5) Škola obavlja upis na temelju odluke nastavnčkog vijeća.
- 6) Škola izrađuje interni protokol (hodogram) postupanja i evidencije za praćenje napretka učenika.
- 7) Ravnatelj obavještava školski odbor, nastavničko vijeće, vijeće roditelja i vijeće učenika o upisu i početku pohađanja nastave učenika kojem je odobrena međunarodna zaštita.
- 8) Po završetku pripreme nastave hrvatskog jezika učenika koji pohađa redovitu nastavu prati se i vrednuje kao i ostale učenike.

- 9) Škola po potrebi organizira dopunsku nastavu za učenike kojima je potrebna pomoć u učenju.
- 10) Škola uspostavlja suradnju s lokalnom organizacijom civilnog društva koja se bavi integracijom osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.
- 11) Za učenike s teškoćama u razvoju upisane u srednju školu, kojima je odobrena međunarodna zaštita, nastavničko vijeće srednje škole pokreće postupak utvrđivanja psihofizičkog stanja djeteta-učenika u svrhu ostvarivanja prava na primjeren program i oblik obrazovanja te primjerenu pomoć tijekom školovanja te je, do donošenja rješenja o primjernom programu obrazovanja, škola dužna učeniku osigurati potrebnu stručnu podršku i pedagoško-didaktičku prilagodbu te uključivanje u pripremnu nastavu učenja hrvatskog jezika.
- 12) Za učenike s većim teškoćama u razvoju, kojima je odobrena međunarodna zaštita, a koji imaju potrebu za osiguravanjem pomoćnika u nastavi ili stručnog komunikacijskog posrednika, škola upućuje zahtjev osnivaču školske ustanove u svrhu osiguravanja istih.
- 13) Grad/županija definira uvjete stipendiranja za učenike.

Uključivanje u sustav visokoškolskog obrazovanja

- 1) Upisi se provode kroz Nacionalni informacijski sustav prijava na visoka učilišta <https://www.postani-student.hr/>.
- 2) Sve informacije o upisima i prijavama mogu se pronaći na mrežnoj stranici <https://www.studij.hr/sve-o-prijavama>. Informacije za osobe koje su srednju školu završile u inozemstvu i upute za priznavanje inozemnih srednjoškolskih kvalifikacija dostupne su na izborniku: Završio/la sam srednju školu u inozemstvu / Azilanti i osobe pod susidijarnom zaštitom.
- 3) MZO u suradnji s visokoškolskim učilištima javno objavljuje detaljne informacije o postupku upisa i priznavanja ranije stečenih kvalifikacija osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. MZO redovito komunicira s visokim učilištima o ostvarivanju prava na vi-

- soko obrazovanje osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.
- 4) U slučaju upisa osobe kojoj je odobrena međunarodna zaštita na pojedina visoka učilišta, određuje se kontakt osoba za podršku tijekom studiranja.
- 5) Redoviti studenti ostvaruju prava iz studentskog standarda, odnosno subvencionirano stanovanje, subvencioniranu prehranu, prijevoz studenata s invaliditetom, državne stipendije te zapošljavanje posredstvom studentskih centara.
- 6) Visoko učilište objavljuje informacije o mogućnostima stipendiranja.
- 7) Sveučilišta koja provode pripreme tečajeva hrvatskog jezika, omogućit će upis u postojeće programe učenja jezika. Sveučilišta koja ne provode pripreme tečajeva hrvatskog jezika, a na koja su upisane osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita, mogu organizirati pripreme tečajeva hrvatskog jezika.
- 8) U slučaju upisa osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, na visokom učilištu u suradnji sa studentskim udrugama uvesti sustav vršnjačkog savjetovanja u kojem će studenti viših godina pružati savjete kao dodatni oblik potpore na studiju.
- 9) Grad/županija definira uvjete stipendiranja za studente.

7.4. Zapošljavanje

Uključivanje na tržište rada

- 1) Jedinstveno tijelo nadležno za vještačenja radne sposobnosti provodi objektivnu procjenu utvrđivanja radne sposobnosti osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, a koje se (samo)izjašnjavaju kao radno nesposobne. Zahtjev za utvrđivanje radne sposobnosti podnosi se Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje.
- 2) Osoba se samostalno, ili uz podršku organizacije civilnog društva, prijavljuje u evidenciju HZZ-a prema mjestu boravka, odnosno adresi stanovanja. Osoba se može prijaviti u evidenciju e-poštom ili osobnim dola-

skom u najbližu ispostavu HZZ-a prema mjestu boravišta. Za prijavu je nužno posjedovanje OIB-a. Nakon upisa u evidenciju nezaposlenih svakoj je osobi dodijeljen savjetnik koji će voditi osobu kroz postupak traženja posla te davati podršku u opsegu i dinamici koju će zajedno dogovoriti.

- 3) Nakon upisa u evidenciju unutar područnog ureda/službe HZZ-a osobi se dodjeljuje onaj savjetnik za zapošljavanje koji u svojoj kartoteci vodi osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita. Prvo savjetovanje zakazuje se u roku od 15 dana od dana prijave u evidenciju.
- 4) Tijekom individualnog savjetovanja dodijeljeni savjetnik za zapošljavanje, kroz razgovor s nezaposlenom osobom, izrađuje profesionalni plan s definiranim aktivnostima i obvezama osobe kojoj je odobrena međunarodna zaštita. Profesionalni plan izrađuje se uzimajući u obzir kvalifikacije osobe kojoj je odobrena međunarodna zaštita, prethodno radno iskustvo te potrebe na tržištu rada. Na temelju intervjua i savjetovanja savjetnik za zapošljavanje sastavlja radni profil i izrađuje plan traženja posla te prati ostvarenje plana.
- 5) U slučaju nepostojanja podataka o zvanju, zanimanju i/ili radnim vještinama i kompetencijama osobe kojoj je odobrena međunarodna zaštita, savjetnik za zapošljavanje određuje provedbu dodatnih postupaka procjene radnog potencijala i vještina osobe kojoj je odobrena međunarodna zaštita, uz prisutnost prevoditelja kada je to potrebno. Osobe koje imaju valjanu dokumentaciju o stečenom obrazovanju savjetnik za zapošljavanje uputit će nadležnom tijelu za priznavanje kvalifikacija (Agencija za odgoj i obrazovanje, Agencija za strukovno obrazovanje, Agencija za znanost i visoko obrazovanje, nadležna komora).
- 6) U skladu s profesionalnim profilom osobe kojoj je odobrena međunarodna zaštita, savjetnik za zapošljavanje informira osobu o mogućem uključivanju u mjere aktivne politike zapošljavanja te vrsti mjera koje može kori-

stiti ovisno kojoj ciljanoj skupini pripada. Savjetnik za zapošljavanje osobu informira i o mjeri samozapošljavanja s ciljem informiranja o mogućnostima pokretanja posla i sufinanciranja poduzetničke ideje te davanja podrške u izradi poslovnog plana radi osiguranja realizacije poduzetničke ideje, uz prisutnost prevoditelja kada je to potrebno.

- 7) Savjetnik za zapošljavanje održava individualne konzultacije s nezaposlenom osobom kojoj je odobrena međunarodna zaštita na način kako je to predviđeno u profesionalnom planu i uz prisutnost prevoditelja kada je to potrebno.
- 8) U slučaju dolaska većeg broja osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, područni ured/služba HZZ-a organizira skupno informiranje o mjerama aktivne politike zapošljavanja, potrebama poslodavaca na tržištu rada, uključivanju u obrazovne aktivnosti i mogućnostima sezonskog zapošljavanja.
- 9) Po potrebi područni ured/služba HZZ-a organizira radionice za razvoj vještina upravljanja karijerom prilagođene osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita (posebno na temu pisanja zamolbi i životopisa, pripreme za razgovor s poslodavcem i samoprocjene profesionalnih mogućnosti).
- 10) Savjetnik za zapošljavanje po potrebi organizira profesionalno usmjeravanje za osobu kojoj je odobrena međunarodna zaštita kako bi se identificirale mogućnosti, interesi i kompetencije da bi osoba donijela odluku o daljnjem obrazovanju i zapošljavanju.
 - 1) 1) Područni ured/služba HZZ-a osigurava prijevod zahtjeva za novčanu naknadu te obrasca upisa u evidenciju na više jezika.
 - 1) 2) Usluge prevođenja za osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita pri ostvarivanju njihovih prava u području zapošljavanja u skladu s mogućnostima mogu osigurati organizacije civilnog društva.

- 13) Organizacija civilnog društva, koja prema ugovoru s MUP-om pruža pomoć u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, osigurava posredovanje i pratnju osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita radi lakšeg prevladavanja jezičnih i kulturoloških barijera u ostvarivanju prava u području zapošljavanja.
- 14) Predstojnik područnog ureda/službe HZZ-a sve stručne djelatnike ureda/službe treba upoznati s protokolom postupanja (hodogram).
- 15) Predstojnik područnog ureda/službe HZZ-a treba omogućiti edukaciju stručnih djelatnika iz područja integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita te upoznavanje s kulturološkim specifičnostima zemalja iz kojih dolaze.
- 16) Predstojnik područnog ureda/službe HZZ-a treba imenovati koordinatora za osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita u područnim uredima/službama HZZ-a za područja u kojima žive osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita.
- 17) HZZ treba uspostaviti kontakt i suradnju s organizacijom civilnog društva koja prema ugovoru s MUP-om pruža pomoć u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita / drugom organizacijom.

Priznavanje i vrednovanje inozemnih obrazovnih i stručnih kvalifikacija i uključivanje u programe obrazovanja odraslih

- 1) Uz zahtjev za vrednovanje inozemne obrazovne kvalifikacije u svrhu pristupa tržištu rada u profesijama koje nisu uključene u Popis reguliranih profesija u Republici Hrvatskoj, osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita koje posjeduju potrebne dokumente trebaju dostaviti: izvornik ili ovjerenu presliku javne isprave kojom se dokazuje inozemna obrazovna kvalifikacija s ovjerenim prijevodom na hrvatski ili engleski jezik, izvornik ili ovjerenu presliku dopunske isprave o studiju ili dopunske isprave uz svjedodžbu na engleskom jeziku, ako postoji, s ovjerenim prijevodom na hrvatski ili en-

- gleski jezik, presliku putne isprave ili drugog odgovarajućeg dokumenta kojim se može utvrditi identitet nositelja inozemne obrazovne kvalifikacije.
- 2) Zahtjev za vrednovanje inozemnih obrazovnih kvalifikacija u svrhu pristupa tržištu rada podnosi se Agenciji za odgoj i obrazovanje u slučaju inozemne obrazovne kvalifikacije o završenom osnovnom i srednjem obrazovanju u općim, gimnazijskim i umjetničkim programima, Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih u slučaju inozemne obrazovne kvalifikacije o završenom srednjem obrazovanju u strukovnim programima te o završenom programu na razini poslijesrednjoškolskog obrazovanja koje nije visoko obrazovanje i Agenciji za znanost i obrazovanje u slučaju inozemne obrazovne kvalifikacije o završenom visokom obrazovanju.
 - 3) Nakon provedenog postupka vrednovanja nadležna agencija izdaje mišljenje o razini, obujmu, profilu i kvaliteti inozemne obrazovne kvalifikacije, najkasnije u roku od 45 dana od dana zaprimanja zahtjeva za vrednovanje.
 - 4) Na temelju mišljenja o vrednovanju inozemne visokoškolske kvalifikacije koje izdaju nadležne agencije, osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita može se zaposliti na radnom mjestu koje nije na Popisu reguliranih profesija u Republici Hrvatskoj.
 - 5) Ako osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita nije u mogućnosti dostaviti propisanu dokumentaciju, agencija nadležna za vrednovanje u svrhu pristupa tržištu rada izradit će informativni dokument s podacima o odgojno-obrazovnoj ustanovi ili visokom učilištu koje je izdalo kvalifikaciju te podacima o profilu, razini i procjeni obujma kvalifikacije.
 - 6) U reguliranoj profesiji osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita, zapošljavaju se na temelju rješenja o priznavanju inozemne stručne kvalifikacije koje izdaje nadležno tijelo za tu profesiju (nadležne strukovne organizacije, tijela državne uprave u čijem su djelokrugu određene regulirane profesije ili druga nadležna tijela

ili organizacije koje su propisima ovlaštene za provođenje postupka i utvrđivanje uvjeta za priznavanje inozemnih stručnih kvalifikacija, kao i nadležno tijelo druge države članice).

- 7) Osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita može se uključiti u programe obrazovanja odraslih radi stjecanja kompetencija za rad i zapošljavanje. Za uključivanje osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u programe osnovnog obrazovanja te njihovo osposobljavanje za jednostavnije poslove osigurana su sredstva u državnom proračunu RH.
- 8) Za uključivanje odraslih osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u ostale programe obrazovanja savjetnik za zapošljavanje / organizacija civilnog društva treba provjeriti jesu li osigurana financijska sredstva u državnom proračunu, proračunima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, od poslodavaca ili iz drugih izvora.
- 9) U slučaju da je program obrazovanja odraslih financiran iz javnih sredstava, osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita, polaznik takvog programa, nema obvezu snositi troškove obrazovanja.
- 10) Savjetnik za zapošljavanje / organizacija civilnog društva treba ispitati postoji li mogućnost financiranja ili sufinanciranja troškova prijevoza i opreme potrebne za sudjelovanje u programu obrazovanja polaznika uključenih u programe obrazovanja odraslih.
- 11) Osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita oslobođena je plaćanja naknade za troškove postupka vrednovanja inozemnih obrazovnih kvalifikacija u svrhu pristupa tržištu rada i priznavanja inozemnih obrazovnih kvalifikacija i razdoblja obrazovanja u svrhu nastavka obrazovanja.
- 12) Osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita može se obratiti MZO-u za pokrivanje troškova prevođenja dokumenata potrebnih za vrednovanje i priznavanje inozemnih obrazovnih kvalifikacija.

7.5. Socijalna skrb

- 1) Nadležni CZSS donosi rješenje o smještaju (prema prebivalištu osobe kojoj je odobrena međunarodna zaštita).
- 2) Stručni radnik CZSS-a procjenjuje potrebe osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na temelju razgovora (identifikacija poteškoća, problema i izazova, prvi kontakt s korisnikom te prikupljanje i procjena podataka).
- 3) Stručni radnik CZSS-a planira socijalne usluge i prava koja su potrebna osobi kojoj je odobrena međunarodna zaštita na sustavan način.
- 4) Stručni radnik CZSS-a upoznaje osobu kojoj je odobrena međunarodna zaštita s naknadama i uslugama iz područja socijalne skrbi, kao i uvjetima za njihovo ostvarivanje.
- 5) Stručni radnik CZSS-a, uz pomoć prevoditelja, informira osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita o pravima iz socijalne skrbi (prva socijalna usluga).
- 6) Stručni radnik CZSS-a u suradnji s korisnikom definira potrebe za pomoć pojedincu i obitelji u prevladavanju poteškoća i razvoju osobnih mogućnosti i odgovornog odnosa prema sebi, obitelji i društvu (usluga savjetovanja i pomaganja).
- 7) Stručni radnik CZSS-a donosi rješenje za ostvarivanje pojedinih naknada u sustavu socijalne skrbi ovisno o potrebama osobe kojoj je odobrena međunarodna zaštita (zajamčena minimalna naknada, jednokratna naknada, naknade u vezi s obrazovanjem, osobna invalidnina, doplatka za pomoć i njegu, status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja).
- 8) Grad osigurava naknade u sustavu socijalne skrbi temeljem Zakona o socijalnoj skrbi (naknada za troškove stanovanja), a može osigurati i dodatne naknade (obiteljske pakete, pravo na novčanu pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine, pravo na novčanu pomoć osobama kojima je priznat status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja, pravo na privremeni smještaj i pravo na pučku kuhinju).

- 9) Stručni radnik CZSS-a upućuje osobu kojoj je odobrena međunarodna zaštita na mogućnost ostvarivanja usluga u sustavu socijalne skrbi (prva socijalna usluga, usluga sveobuhvatne procjene i planiranja, savjetovanje, stručna procjena, psihosocijalno savjetovanje, socijalno mentorstvo, obiteljska medijacija, psihosocijalni tretman radi prevencije nasilničkog ponašanja, psihosocijalna podrška, rana razvojna podrška, pomoć pri uključivanju u programe odgoja i redovitog obrazovanja, pomoć u kući, boravak, organizirano stanovanje, smještaj).
- 10) Stručni radnik CZSS-a informira osobu kojoj je odobrena međunarodna zaštita o mogućnosti ostvarivanja prava na doplatak za djecu. Zahtjev za ostvarivanje prava na doplatak za djecu, pod zakonom propisanim uvjetima, osoba podnosi područnom uredu/sluzbi Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Stručni radnik CZSS-a informira osobu kojoj je odobrena međunarodna zaštita o mogućnosti ostvarivanja roditeljske i roditeljske potpore. Na ove osobe ne primjenjuje se uvjet hrvatskog državljanstva i duljine prebivališta, odnosno stalnog boravka na području RH ako se radi o zaposlenim osobama. Zahtjev za ostvarivanje prava, pod zakonom propisanim uvjetima, osoba podnosi područnom uredu/sluzbi HZZO-a.
- 11) Stručni radnik CZSS-a informira osobu kojoj je odobrena međunarodna zaštita o mogućnosti ostvarivanja pomoći u naravi (obiteljski paketi, paketi socijalnog dućana/samoposluge).
- 12) Stručni radnik CZSS-a informira osobu kojoj je odobrena međunarodna zaštita o mogućnosti ostvarivanja prava na prehranu u pučkoj kuhinji.
- 13) Ravnatelj CZSS-a imenuje koordinatore za osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita u svakom CZSS-u, odnosno podružnici Hrvatskog zavoda za socijalni rad. Kontakt podatke imenovanog koordinatora za osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita pri nadležnom CZSS-u, odnosno podružnici Hrvatskog zavoda za socijalni rad ravnatelj CZSS-a dostavlja gradu / koordinatore za integraciju na lokalnoj razini.

- 14) Stručni radnik CZSS-a ostvaruje kontakt i suradnju s organizacijom civilnog društva koja prema ugovoru s MUP-om pruža pomoć u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.
- 15) Stručni radnik CZSS-a u suradnji s koordinatorom pruža pomoć osobi kojoj je odobrena međunarodna zaštita, a kojoj nije omogućena podrška u integraciji od strane organizacije civilnog društva koja prema ugovoru s MUP-om pruža pomoć u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.
- 16) Stručni radnik CZSS-a kontinuirano prati ostvarivanje naknada i usluga iz područja socijalne skrbi te u suradnji s korisnikom planira potrebne promjene.
- 17) Ravnatelj CZSS-a treba sve stručne radnike CZSS-a upoznati s protokolom postupanja (hodogram) prema osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita.
- 18) Ravnatelj CZSS-a treba omogućiti stručnim radnicima pohađanje edukacija o pitanjima integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita te upoznavanje s kulturološkim specifičnostima zemalja iz kojih dolaze.

7.6. Zdravstvo

MUP obavještava MZ da je osobi odobrena međunarodna zaštita najkasnije u roku od osam dana od dana izvršnosti rješenja o odobravanju međunarodne zaštite. MZ šalje detaljnu uputu o načinu pružanja zdravstvene zaštite osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita zdravstvenim ustanovama (primarne, specijalističko-konzilijarne i tercijarne zdravstvene zaštite), na čijem području prebivaju osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita, uključujući i o tome da je osoba evidentirana u CEZIH. Osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita primarnu zdravstvenu zaštitu ostvaruje kod doktora primarne zdravstvene zaštite – obiteljske (opće) medicine, ginekologa, pedijatra i doktora dentalne medicine. Ravnatelj zdravstvene ustanove obavještava zdravstvene djelatnike da će osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita biti korisnici primarne zdravstvene zaštite.

Ravnatelj zdravstvene ustanove organizira tematski sastanak / radionicu za zdravstvene djelatnike o specifičnostima rada i komunikacije s osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita.

Prilikom korištenja zdravstvene zaštite osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, zdravstveni djelatnik vrši uvid u dozvolu boravka temeljem čega utvrđuje pravo na zdravstvenu zaštitu. U slučajevima kada se utvrđivanje prava ne može izvršiti na navedeni način, provjeru vrši kod MZ-a.

Radi lakšeg prevladavanja jezičnih i kulturoloških barijera, osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita mogu pravo na zdravstvenu zaštitu ostvariti uz posredovanje i pratnju organizacije civilnog društva koja prema ugovoru s MUP-om pruža pomoć u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita / druge organizacije.

Organizacija civilnog društva koja prema ugovoru s MUP-om pruža pomoć u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita / druga organizacija može, sukladno mogućnostima, osigurati i sljedeće usluge: traženje liječnika primarne zdravstvene zaštite, pružanje podrške u komunikaciji s obiteljskim liječnicima i prilikom naručivanja korisnika na pregled kod liječnika specijalista, tumačenje i prijevod dokumentacije korisniku uz asistenciju prevoditelja, praćenje zdravstvenog stanja teško oboljelih osoba, usluge prijevoza za teško oboljele osobe, pomoć pri nabavi lijekova i kontakti s ljekarnama, financiranje medicinskih i ortopedskih pomagala koja nisu pokrivena financiranjem iz zdravstvenog fonda te pružanje psihosocijalne podrške korisnicima.

8.

**Primjeri
dobrih praksi
u integraciji
osoba kojima
je odobrena
međunarodna
zaštita na
lokalnoj razini**

Dobre prakse u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini odabrane su na temelju informacija od polaznika edukacija održanih u okviru projekta INCLUDE. Nakon edukacija polaznicima je upućen poziv da pripreme primjere dobrih praksi za uvrštavanje u ovaj priručnik. Pisani prilozi dobiveni od polaznika edukacija uvršteni su u priručnik u integralnom obliku, uz navođenje autora.

8.1. Jačanje lokalnih kapaciteta za integraciju

8.1.1. Djelovanje i uloga Grada Karlovca u integraciji azilanata iz Sirije²⁶

Nakon izbijanja humanitarno-izbjegličke krize 2015. godine Hrvatska se obvezala na primitak i integraciju 400 osoba kroz program preseljenja. Prve obitelji iz izbjegličkih kampova u Turskoj došle su u grad Karlovac krajem 2019. godine. Neposredno prije njihovog dolaska Grad Karlovac dobio je informaciju od Isusovačke službe za izbjeglice (u daljnjem tekstu: JRS)²⁷ o potrebi primitka i smještaja izbjeglica koje dolaze u Karlovac. Na prvim sastancima s JRS-om predstavnici Grada Karlovca pozvali su sve ustanove čiji su podrška i partnerstvo bili nužni za integraciju izbjeglica u zajednicu. Među njima su razmijenjene potrebne informacije, uloge i odgovornosti te je dogovoren hodogram aktivnosti kako bi se osigurala odgovarajuća podrška ovim ljudima tijekom njihovog preseljenja i smještaja.

U Karlovac je tada došlo devet obitelji (43 osobe), među kojima 22 punoljetnih muškaraca (12) i žena (10) te 21 maloljetna osoba, 14 dječaka i 7 djevojčica. Na Gradskom vijeću izglasane su izmjene socijalnog programa te je osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita, omogućeno ostvarivanje prava iz socijalnog programa, kao i svim

²⁶ Pripremile: Renata Kučan, voditeljica Odsjeka za odgoj i obrazovanje, udruge, sport i socijalnu skrb u Gradu Karlovcu i Nikoleta Poljak, DKolektiv. Tekst je objavljen i u publikaciji *Živjeti s nama – Integracija osoba s odobrenom međunarodnom zaštitom u Hrvatskoj*; primjeri iz lokalnih zajednica.

²⁷ Isusovačka služba za izbjeglice (JRS) organizacija je koja je u to vrijeme, u suradnji s MUP-om, pružala podršku izbjeglicama pri njihovom primitku i smještaju u Hrvatskoj.

drugim građanima grada Karlovca. Također su im osigurani pomoć i subvencije koje se odnose na djecu i njihovu prehranu u školi, školu u prirodi, pohađanje vrtičkih programa, kao i jednokratne novčane pomoći. Odmah po njihovom dolasku prijavljeni su u policiju radi dobivanja dozvole boravka, osigurana im je zdravstvena i socijalna skrb, a punoljetne odrasle osobe prijavljene su na HZZ. Primjerice, mogućnost osposobljavanja preko mjere HZZ-a koristilo je 9 muških članova doseljenih obitelji. Djeca (16) su upisana u tri osnovne škole u gradu Karlovcu, a jedan je maloljetnik upisao srednju obrtničku školu.

Prema riječima Renate Kučan, dipl. učiteljice i voditeljice Odsjeka za odgoj i obrazovanje, udruge, sport i socijalnu skrb u Gradu Karlovcu, cijeli taj proces nije bio jednostavan te su osobito prvi dani boravka sirijskih obitelji bili jako izazovni. Rješavali su se problemi s opremanjem stanova, grijanjem i strujom te raznoraznim kvarovima, neodgovarajućim brojem kreveta u stanovima zbog čega su službenici različitih službi Grada Karlovca bili na raspolaganju čitavo vrijeme. Na inicijativu Medžlisa Islamske zajednice Karlovac organizirano je druženje i zajednički ručak pristiglih sirijskih obitelji i građana Karlovca te predstavnika lokalnih ustanova, udruga i medija. Događaj su zajedno organizirali Medžlis Islamske zajednice Karlovac, Zirat Islamske zajednice, Isusovačka služba za izbjeglice i Grad Karlovac.

U velikoj su mjeri u procesu integracije pomogli volonteri. U početku je desetak građana-volontera pružalo podršku kroz ulogu socijalnog mentora – pomagača i prijatelja obitelji kojoj su bili dodijeljeni. Ubrzo su se uključile škole. Podršku u učenju školskoj djeci pružalo je 15 srednjoškola iz Gimnazije Karlovac. Osobito je bila važna pomoć u učenju hrvatskog jezika. U osnovnim su se školama nastavnici, roditelji i djeca također vrlo brzo i samoinicijativno uključivali i organizirali prikupljanje pomoći u odjeći i obući, higijenskim potrepštinama, priboru za školu, knjigama i sl. U gradu su organizirana različita interkulturalna događanja te različiti skupovi i sastanci važni za povezivanje i suradnju

na pitanjima važnima za kvalitetnu i uspješnu integraciju. Primjerice, u prostoru Džemata Karlovac (mesdžid) organizirane su aktivnosti koje su poticale interakciju azilanata i lokalnog stanovništva. Povodom Svjetskog dana izbjeglica koji se u svijetu obilježava 20. lipnja, 15. lipnja 2020. godine u Centru za mlade Grabrik održan je stručni skup za relevantne ustanove i organizacije na temu 'Integracija izbjeglica – nove prilike za učenje'.

Kada izbjeglice dođu u Hrvatsku, za njih se odmah organizira tečaj hrvatskog jezika. Međutim, to nije dovoljno za kvalitetnu komunikaciju, a osobito za praćenje odgojno-obrazovnog procesa kod djece koja su uključena u škole. Sporazumijevanje s izbjeglicama Renata Kučan opisala je ovako: *'Nešto su nam pomagali prevoditelji. Nešto rukama i nogama, a najviše osmijehom.'* Tijekom ljeta organizacije civilnog društva organizirale su dodatne radionice hrvatskog jezika za žene i djecu azilantskih obitelji, što je Grad Karlovac vrlo rado podržao te omogućio korištenje prostora u Knjižnici za mlade. No unatoč svim naporima lokalne samouprave, udruga, građana i volontera, jezik i dalje ostaje velika zapreka, pogotovo kod odraslih.

Danas je u Karlovcu i okolici smješteno šest obitelji (33 osobe). Muški članovi obitelji zaposleni su u lokalnim tvrtkama. Žene većinom ne rade, nego brinu o djeci. Osnovnu školu uspješno pohađa 12 djece, dok je troje u srednjoj školi, dvoje u vrtiću, a dvoje je novorođenih u Karlovcu. Grad Karlovac brine o ovim obiteljima kroz Gradski socijalni program i prati kako se snalaze u svakodnevnom životu. U stalnom su kontaktu sa školama jer ih zanima socijalizacija i napredovanje djece u savladavanju jezika i gradiva. Prema svim saznanjima koja imaju može se zaključiti da su se ove obitelji uklopile u lokalnu zajednicu, djeca ostvaruju solidne rezultate u školi, uključuju se u različite aktivnosti u školi i izvan škole, kao što su sportski klubovi te Glazbena škola Karlovac. Građani, njihovi najbliži susjedi, postali su im prijatelji koji im pomažu, ne samo financijski, nego i kao podrška u ovim teškim vremenima kada se svi bore i s epidemijom bolesti COVID-19.

Djelatnike u Gradu Karlovcu danas najviše brine kako riješiti pitanje smještaja azilanata. Naime, osobama nakon dvije godine ističe pravo na smještaj jer se smatra da su se oni dovoljno integrirali da mogu samostalno živjeti, pronaći smještaj i plaćati režijske troškove. Međutim, stvarnost je ipak drugačija te se zajedničkim djelovanjem Grada Karlovca, CZSS-a i nadležnih ministarstava uspjelo na neko vrijeme produžiti ugovore za smještaj obiteljima. Iako Grad Karlovac, kao i mnoge druge jedinice lokalne samouprave u RH, nije u posjedu stanova koji su raspoloživi za smještaj azilantskih obitelji, kroz planirane pomoći unutar svojih socijalnih programa pomaže u olakšavanju uvjeta u kojima se obitelji nalaze. Osim toga, u suradnji s CZSS-om Karlovac te SDUOSZ-om, MUP-om i MRMSOSP-om, aktivno radi na pronalaženju dugoročnijeg rješenja stambenog zbrinjavanja obitelji.

O tome što je bilo presudno da integracija ovih ljudi uspije te što je dobila zajednica, a što ona osobno, Renata Kučan kaže:

'Možda smo takva zajednica. Rat je 1990-tih u Karlovcu bio intenzivan. Ta emocija i osjećaj da smo bili u sličnoj situaciji, da smo morali bježati i brinuti za svoj vlastiti život sigurno je ostavilo traga u nama i razvilo veću empatiju za druge ljude koji su morali napustiti svoje domove. Kada smo dobili poziv, svi smo se uključili jer smo imali osjećaj da je to važno za sve nas. Pitala sam se tada hoćemo li napraviti sve kako treba, hoćemo li donijeti ispravnu odluku kod upisa djece u tri, a ne u jednu školu kako je u nekim drugim zajednicama, kako će biti prihvaćeni kod druge djece, susjeda. Bilo mi je uistinu stalo do svih tih ljudi i da se oni što bolje snađu. Kod nas u uredu vlada dobra atmosfera, što nam je sigurno pomoglo da se i mi lakše snađemo u svemu ovome. Sada, protekom vremena, vidim da smo donijeli dobre odluke jer su se i djeca, i roditelji, i škola, i susjedi dobro snašli. Najvažnije je što je proces bio dvosmjernan jer su obje strane željele ostvariti kontakt i komunikaciju. Dolaskom ovih ljudi zajednica je dobila neku novu pozitivnu, iskustvo, znanje, običaje ... Osobno sam upoznala nove ljude i njihovu kulturu, učila sam i rasla svaki dan...'

8.1.2. Akcijski plan Grada Zagreba za integraciju tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za 2022. godinu²⁸ i druge aktivnosti Grada Zagreba

Grad Zagreb prepoznao je važnost integracije stranaca i uključivanja integracije u sve svoje kompetencije te je pristupio projektu CONNECTION – CONNECTING CITIES Towards Integration action. Nositelj projekta mreža je europskih gradova Eurocities, a partneri su 13 europskih gradova i organizacija Migration Work CIC koja pruža stručnu podršku gradovima u provedbi aktivnosti u projektu. Projekt je financiran iz AMIF-a.

Obveza Grada Zagreb u projektu donošenje je akcijskog plana za integraciju za čiju su provedbu osigurana sredstva u iznosu od 50.000,00 EUR. Shodno tome, Gradska skupština Grada Zagreba u siječnju 2022. donijela je Akcijski plan Grada Zagreba za integraciju tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za 2022. godinu (dalje u tekstu: Akcijski plan Grada Zagreba)²⁹. Akcijski plan Grada Zagreba donosi se za 2022. jer projekt CONNECTION završava 2022. godine, a dobar dio aktivnosti financira se iz tog izvora.

Donošenjem Akcijskog plana Grada Zagreba, Grad Zagreb postao je prva jedinica lokalne samouprave čije je predstavničko tijelo donijelo dokument koji sadrži aktivnosti, rokove provedbe, pokazatelje i planirana sredstva.

Za potrebe izrade i praćenja provedbe Akcijskog plana Grada Zagreba imenovano je radno tijelo gradonačelnika, povjerenstvo koje čine predstavnici gradskih upravnih tijela i organizacije civilnog društva. O Nacrtu akcijskog plana provedeno je savjetovanje sa zainteresiranom javnošću u razdoblju od 16. lipnja do 15. srpnja 2021. O javnom savjetovanju obaviještena su nadležna tijela državne uprave, uredi

²⁸ Pripremila: Jana Radić, voditeljica Odjela za promicanje ljudskih prava i civilno društvo, Grad Zagreb.

²⁹ Akcijski plan Grada Zagreba za integraciju tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za 2022. godinu, [http://web.zagreb.hr/sjednice/2021/sjednice_skupstine_2021.nsf/0/C12586DF003A998EC12587C00048F0A9/\\$FILE/02%20Prijedlog%20akcijskog%20plana.pdf](http://web.zagreb.hr/sjednice/2021/sjednice_skupstine_2021.nsf/0/C12586DF003A998EC12587C00048F0A9/$FILE/02%20Prijedlog%20akcijskog%20plana.pdf)

pravobranitelja i organizacije civilnog društva koje se bave integracijom te koordinatori za integraciju na lokalnoj razini. Prilikom izrade Akcijskog plana Grada Zagreba korištene su preporuke i prijedlozi iz Okvira za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini (v. više pod 8.1.4.).

Na javno savjetovanje pristigle su 102 primjedbe i prijedlozi triju državnih institucija i devet organizacija civilnog društva – velik broj uvršten je u završni Nacrt akcijskog plana. Odgovoreno je na sve 102 primjedbe i prijedloge, a Izvješće o javnom savjetovanju može se pronaći na mrežnim stranicama Grada Zagreba u rubrici zatvorena savjetovanja.

Nakon javnog savjetovanja u Akcijski plan Grada Zagreba uključeni su tražitelji međunarodne zaštite u mjerama u kojima je to bilo moguće sukladno ZMPZ-u. Kako se ne bi zadiralo u nadležnosti MUP-a, kontaktiralo se Pridvratilište za tražitelje međunarodne zaštite i tražilo očitovanje, tj. suglasnost s prijedlozima. Sukladno zaprimljenom odgovoru tražitelji međunarodne zaštite uključeni su u one mjere za koje je dobivena suglasnost.

Tematska su područja Akcijskog plana Grada Zagreba socijalna zaštita, zdravstvena zaštita, učenje jezika i obrazovanje, rad i zapošljavanje, jačanje lokalnih integracijskih kapaciteta i međugradska i međunarodna suradnja.

Aktivnosti zastupljene u prva četiri tematska područja su: informiranje putem mrežne stranice i letaka s informacijama o pravima i dostupnosti usluga koje osigurava Grad Zagreb za tražitelje međunarodne zaštite, osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita i naknadno osobe pod privremenom zaštitom, tj. raseljene osobe iz Ukrajine. Informacije su prevedene na engleski, arapski, farsi i ukrajinski jezik. Zatim, angažiranje prevoditelja i osiguravanje posredovanja i pratnje prilikom ostvarivanja prava i korištenja usluga koje osigurava Grad Zagreb. Aktivnosti su financirane iz projekta CONNECTION.

Ostale aktivnosti financirane iz projekta CONNECTION odnose se na osiguravanje paketa s kućnim i higijenskim potrepštinama (dodjela prilikom preseljenja osoba u samostalne smještajne jedinice); održavanje dodatnih radionica

za učenje hrvatskog jezika za učenike i odrasle; održavanje umjetničkih i informatičkih radionica za osnaživanje žena; organiziranje predavanja i radionica o tradiciji, kulturi i kulturnim obrascima u RH; senzibiliziranje javnosti o integraciji radi uključivanja u lokalnu zajednicu putem javnih tribina (obilježavanje Međunarodnog dana migranata i Svjetskog dana izbjeglica, predstavljanje različitih kultura) i putem lokalnih medija; osiguravanje podrške osobama upisanima u programe obrazovanja odraslih u smislu osiguravanja praktične nastave u suradnji s poslodavcima i obrtima; jačanje kompetencija službenika gradske uprave i zaposlenika ustanova u vlasništvu Grada u čijem je djelokruhu integracija, s naglaskom na postupanje s osobama koje su višestruko diskriminirane i završno, vanjska evaluacija provedbe Akcijskog plana Grada Zagreba.

Vežano uz jačanje lokalnih integracijskih kapaciteta i ulogu Grada Zagreba u integraciji, naglašena je važnost uspostavljanja međuresorne suradnje u smislu osnivanja gradske koordinacije za integraciju. Određene su kontaktne točke za integraciju u gradskim upravnim tijelima nadležnima za integraciju (socijalna zaštita, zdravstvo i obrazovanje) te također centralna točka (tijelo javne vlasti nadležno za promicanje ljudskih prava koje koordinira sva područja). U pripremi je uspostava registra prevoditelja. Kroz provedbu Akcijskog plana Grada Zagreba jača suradnja s organizacijama civilnog društva, a potiču se i vijeća gradskih četvrti i vijeća mjesnih odbora da se uključe u integracijske aktivnosti. Zahvaljujući sporazumu Grada Zagreba s Pravnom klinikom Pravnog fakulteta u Zagrebu, osiguravano je dobivanje besplatne pravne pomoći. Organiziraju se edukacije u svrhu senzibiliziranja javnosti radi uključivanja stranaca u lokalnu zajednicu; senzibiliziranje djece i mladih za prihvaćanje različitosti (organiziranje predavanja i radionica u školama i knjižnicama usmjerenih senzibiliziranju djece i mladih o kulturalnim i tradicijskim posebnostima zemalja iz kojih dolaze djeca tražitelji azila). Potiče se sudjelovanje u kulturno-umjetničkim i sportskim aktivnostima te iznajmljivanje nekretnina na slobodnom tržištu. Osnaužuje se i promiče

potencijal Grada Zagreba kroz jačanje financijskog kapaciteta u smislu EU projekata, jačanje kompetencija službenika, jačanje suradnje s drugim jedinicama lokalne i regionalne samouprave te s međunarodnim organizacijama, inicijativama i mrežama.

Donošenjem Akcijskog plana Grada Zagreba osigurana su sredstva za njegovu provedbu. Mjere iz Akcijskog plana Grada Zagreba provode se u suradnji s organizacijama civilnog društva izabranima putem Javnog poziva za iskaz interesa organizacija civilnog društva za sudjelovanje u provedbi projekta CONNECTION. Temeljem Javnog poziva Grad Zagreb sklopio je sporazum o suradnji s osam organizacija civilnog društva na provedbi integracijskih mjera. Mjere čije financiranje nije planirano u okviru projekta CONNECTION, planirane su u Proračunu Grada Zagreba za 2022. godinu, u razdjelu nositelja mjera.

Na kraju, Grad Zagreb pokrenuo je mrežnu stranicu integracija.zagreb.hr, koja sadrži podatke o primitku i integraciji tražitelja međunarodne zaštite, osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita i raseljenih osoba u Gradu Zagrebu na hrvatskom, engleskom, arapskom, farski i ukrajinskom jeziku.

U sklopu novog projekta UNITES – Urban INtegration Strategies through co-design, čiji je nositelj također mreža gradova Eurocities, a Zagreb jedan od gradova partnera, započet će izrada novog akcijskog plana za buduće razdoblje.

8.1.3. Centar za mir, nenasilje i ljudska prava – priprema Plana lokalne integracije u Osijeku

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava iz Osijeka potaknuo je pripremu plana integracije državljana trećih zemalja u Osijeku.³⁰ Grad Osijek prepoznao je važnost lokalne

³⁰ Plan je izrađen u okviru projekta INTEGRA – Integration of Third Country Nationals through Urban Partnership (2018. – 2019.) koji je Centar za mir i nenasilje izvodio u partnerstvu s organizacijama iz Bugarske (Udruga za razvoj Sofija, Zaklada RiskMonitor), Češke (Centar za integraciju Prag), Italije (Istraživački centar za zločine i nasilje) i Slovačke (ETP Slovačka – centar za održivi razvoj). Cilj projekta bilo je unaprijeđenje procesa dugoročne integracije državljana trećih zemalja u pet država članica EU-a putem razmjene znanja i iskustava među gradovima.

integracije državljana trećih zemalja te sudjelovao u pripremi plana.

Plan lokalne integracije razvijen je u participativnom procesu u okviru radionice integracijskog laboratorija pod nazivom 'Izrada Plana lokalne integracije državljana trećih zemalja na području grada Osijeka'. Na radionici su definirani opći i specifični ciljevi u odabranim područjima (obrazovanje, zdravstvena zaštita i socijalna skrb; zapošljavanje i stanovanje; lokalni kapaciteti; sigurnost i podizanje svijesti građana) i dva moguća scenarija, mjere i pokazatelji postignuća te predložene aktivnosti za postizanje ciljeva i mjera integracije državljana trećih zemalja u Osijeku.

Na radionici integracijskog laboratorija sudjelovali su predstavnici Grada Osijeka, regionalnog ureda Pučkog pravobranitelja, HZZ-a, predstavnici Crvenog križa, organizacija civilnoga društva i vjerskih zajednica.

Plan lokalne integracije pripremljen je prvenstveno kao potpora Gradu Osijeku u izradi buduće gradske strategije i akcijskih planova za integraciju državljana trećih zemalja.

8.1.4. Okvir za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini

Okvir za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini izrađen je u okviru projekta 'Potpora provedbi politike za integraciju migranata', financiranog od strane EU-a u okviru instrumenta IPA 2012. Okvir je pripremljen kao potpora jedinicama lokalne i regionalne (područne) samouprave u izradi lokalnih strategija i akcijskih planova za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.

Okvir je izrađen u participativnom procesu kroz rad posebne radne skupine u kojoj su sudjelovali predstavnici Radne skupine za operativnu provedbu zadaća Stalnog povjerenstva za provedbu integracije stranaca u hrvatsko društvo, predstavnici različitih ureda iz četiriju najvećih hrvatskih gradova (Zagreb, Split, Rijeka i Osijek), predstavnici (tadašnjih) ureda državne uprave u županijama i predstavnici organizacija civilnog društva. Održana su četiri dvodnevna

sastanka Radne skupine. Na prvom sastanku predstavljeni su različiti primjeri dobre europske i hrvatske prakse u integraciji, na drugom su sastanku definirani opći i specifični ciljevi te pokazatelji postignuća u područjima integracije, na trećem su izrađeni prijedlozi aktivnosti za postizanje ciljeva i pokazatelja rezultata, a na zadnjem je sastanku raspravljen prijedlog Okvira za integraciju te su konačno definirane aktivnosti.

Okvir je usmjeren na sljedeća strateška područja integracije na lokalnoj razini: rad i zapošljavanje, promicanje uključivosti i društvene kohezije, smještaj i stanovanje, socijalna zaštita i društvene službe, jačanje lokalnih kapaciteta i suradnja. Nadalje, Okvir navodi da lokalna strategija za integraciju treba sadržavati uvodnu analizu koja će obuhvatiti: demografsko stanje, gospodarsku situaciju, mrežu društvenih službi, upravni kapacitet jedinice lokalne samouprave, aktivno civilno društvo i vjerske zajednice, lokalne specifičnosti te druge važne podatke o lokalnoj jedinici.

Okvir je predstavljen lokalnim jedinicama na sastancima koji su održani na inicijativu ULJPPNM-a (v. dalje), uz preporuku da na temelju tog Okvira ojačaju institucionalni kapacitet te razviju i usvoje lokalne strategije za integraciju.

Grad Zagreb u pripremi je Akcijskog plana Grada Zagreba za integraciju tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za 2022. godinu koristio Okvir za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini, što predstavlja primjer dobre prakse.

8.1.5. Informiranje lokalnih jedinica o politici integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita i njihovoj ulozi i obvezama

U okviru projekta 'Podrška integraciji državljana trećih zemalja kojima je potrebna međunarodna zaštita' sufinanciranog sredstvima iz AMIF-a, čiji je nositelj bio ULJPPNM, održano je šest sastanaka s predstavnicima jedinica lokalne i regionalne (područne) samouprave.

Sastanci su održani s dvostrukom svrhom: prvo, informirati

lokalne jedinice o politici integracije izbjeglica i njihovoj ulozi i obvezama u predstojećem razdoblju i drugo, raspraviti moguće kriterije za razmještaj osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u pojedine jedinice lokalne samouprave. Na takav način željelo se osigurati da se, kroz participativni proces, u pripremu Plana razmještaja³¹ uzmu u obzir stavovi lokalnih i područnih (regionalnih) jedinica te posljedično poveća razina transparentnosti i odgovornosti u donošenju odluka od javnog značaja, uz uvažavanje načela supsidijarnosti, i u partnerskom odnosu sa središnjom vlasti u kreiranju i provođenju integracijskih politika, u skladu s načelom višerazinskog upravljanja.

Održano je osam sastanaka u sljedećim gradovima: Zadar, Sisak, Slavonski Brod, Karlovac, Varaždin, Rijeka, Osijek i Požega. Na svim sastancima sudjelovali su predstavnici ULJPPNM-a, MUP-a i SDUOSZ-a. Kao član tima na sastancima u Sisku, Slavonskom Brodu, Karlovcu i Varaždinu prisustvovao je tadašnji pročelnik Ureda gradonačelnika Grada Zadra, koji je podijelio iskustva Zadra u zbrinjavanju prve skupine izbjeglica koje su premještene u RH iz Turske te smještene u grad Zadar.

Na prvom sastanku održanom u Zadru 22. ožujka 2018. prisutni su bili predstavnici Grada Zadra (pročelnik Ureda gradonačelnika, pročelnica Ureda grada te predstavnici ključnih lokalnih resora za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita – zdravstvo i socijalna skrb, odgoj i školstvo i gospodarstvo i obrtništvo), predstavnici Zadarske županije (pročelnik Ureda župana i pomoćnik pročelnika Ureda župana te predstavnici ključnih županijskih resora za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita – gospodarstvo, infrastruktura i EU fondovi, zdravstvo, socijalna skrb, obrazovanje, kultura, šport, informiranje), predstavnici Ureda državne uprave Zadarske županije (voditelji Službe za opću upravu i društvene djelatnosti),

³¹ Akcijskim planom predviđeno je donošenje Plana razmještaja osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u RH, jednom godišnje sukladno utvrđenim potrebama za osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita razmještaja te trenutnim mogućnostima. Plan razmještaja, iako pripremljen, nije usvojen na nacionalnoj razini.

Županijske razvojne agencije ZADRA NOVA (ravnateljica), Agencije za odgoj i obrazovanje, Savjeta za zdravlje Zadarske županije (predsjednik), Savjeta za socijalnu skrb Zadarske županije (članovi) i Povjerenstva za prava pacijenata Zadarske županije (član).

Na drugom sastanku održanom 9. travnja 2018. u Sisku prisutni su bili predstavnici Grada Siska (predstavnici ključnih gradskih resora za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita – zdravstvo i socijalna skrb, odgoj i školstvo i gospodarstvo), predstavnici Sisačko-moslavačke županije (predstavnici ključnih resora za integraciju – zdravstvo, socijalna skrb, gospodarstvo) te Ureda državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji (predstojnica te voditelji, odnosno predstavnici službi i odjela za opće poslove, društvene djelatnosti, gospodarstvo).

Na trećem sastanku održanom 19. travnja 2018. u Slavonskom Brodu prisutni su bili predstavnici Grada Slavonskog Broda (predstavnici ključnih lokalnih resora za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita – zdravstvo i socijalna skrb, odgoj i školstvo i gospodarstvo), predstavnici Brodsko-posavske županije (predstavnici ključnih resora za integraciju – zdravstvo i socijalna skrb, gospodarstvo), predstavnici Ureda državne uprave u Brodsko-posavskoj županiji (predstojnik, voditelji službi i odjela za opću upravu, društvene djelatnosti, gospodarstvo, poljoprivredu, šumarstvo, obnovu i stambeno zbrinjavanje). Dodatnu vrijednost sastanku dali su predstavnici CTR-a, Razvojne agencije Brodsko-posavske županije i Razvojne agencije Grada Slavonskog Broda koji su se informirali o korištenju sredstava iz EU fondova za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.

Na četvrtom sastanku održanom 10. svibnja 2018. u Karlovcu prisutni su bili predstavnici Grada Karlovca (gradonačelnik, zamjenica gradonačelnika te predstavnici ključnih lokalnih resora za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita – zdravstvo i socijalna skrb, odgoj i školstvo i gospodarstvo), predstavnici Karlovačke županije (predstavnici ključnih županijskih resora za integraciju – zdravstvo, socijalna skrb, obrazovanje, kultura, pravni i opći poslovi), predstavnici

Razvojne agencije Karlovačke županije – KARLA (direktor) te Ureda državne uprave u Karlovačkoj županiji (predstojnica i voditelji, odnosno predstavnici službi i odjela za gospodarstvo i imovinsko-pravne poslove, društvene djelatnosti, zajedničke poslove). Sastanak u Karlovcu otvorio je gradonačelnik Karlovca Damir Mandić te je u svoje osobno ime i u ime Grada izrazio dobrodošlicu te spremnost na zajedničku suradnju s ciljem olakšavanja procesa integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. Kao dodatnu vrijednost sastanka u Karlovcu može se spomenuti prisutnost najviših lokalnih dužnosnika – gradonačelnika i zamjenice gradonačelnika, čime je naglašena spremnost za primitak osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita te razumijevanje važnosti ove teme na lokalnoj razini.

Na petom sastanku održanom 24. svibnja 2018. u Varaždinu prisutni su bili predstavnici Grada Varaždina (zamjenica gradonačelnika, pročelnik Upravnog odjela za poslove gradonačelnika i Gradskog vijeća te pomoćnica pročelnika za socijalnu skrb, mjesnu samoupravu i civilno društvo), predstavnici Varaždinske županije (predstavnici ključnih županijskih resora za integraciju – zdravstvo i socijalna skrb, prosvjeta i gospodarstvo) te predstavnici Ureda državne uprave u Varaždinskoj županiji (predstojnik i voditelji službi i odjela za gospodarstvo i imovinsko-pravne poslove, društvene djelatnosti, zajedničke poslove).

Na šestom sastanku održanom 7. lipnja 2018. u Rijeci prisutni su bili predstavnici Grada Rijeke (važnih lokalnih resora za integraciju – odgoj i školstvo, zdravstvo i socijalna skrb, gospodarenje imovinom, poduzetništvo), predstavnici Primorsko-goranske županije (pročelnik Ureda županije i predstavnici ključnih županijskih resora za integraciju – školstvo, zdravstvo, gospodarstvo) te predstavnici Ureda državne uprave u Primorsko-goranskoj županiji (voditelji službi i odjela za opću upravu, društvene djelatnosti, odgoj i školstvo). Kao dodatnu vrijednost može se istaknuti niz inicijativa Grada Rijeke koje su usmjerene na pitanje integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, ali i ostalih migranata u lokalnu zajednicu.

Na sedmom sastanku održanom 10. rujna 2018. u Požegi prisutni su bili predstavnici Grada Požege (zamjenik gradonačelnika, pročelnik Ureda gradonačelnika, pročelnica Ureda grada te predstavnici ključnih lokalnih resora za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita – zdravstvo i socijalna skrb, odgoj i školstvo i gospodarstvo i obrtništvo), predstavnici Požeško-slavonske županije (zamjenik župana te predstavnici ključnih županijskih resora za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita – gospodarstvo, infrastruktura i EU fondovi, zdravstvo, socijalna skrb, obrazovanje, kultura, šport, informiranje), predstavnici Ureda državne uprave Požeško-slavonske županije (voditelji Službe za opću upravu i društvene djelatnosti), Centra za socijalnu skrb Požege te predstavnici lokalnih javnih službi (osnovnih škola na području grada Požege). Kao dodatnu vrijednost sastanka u Požegi može se spomenuti prisutnost visokih lokalnih dužnosnika i regionalnih dužnosnika – zamjenika gradonačelnika i zamjenika župana, čime je naglašena spremnost za prihvata osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita te razumijevanje važnosti ove teme na lokalnoj razini.

Na osmom sastanku održanom 21. rujna 2018. u Osijeku prisutni su bili predstavnici Grada Osijeka (predstavnici ključnih gradskih resora za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita – zdravstvo i socijalna zaštita, programi EU), predstavnici Osječko-baranjske županije (predstavnici ključnih resora za integraciju – prosvjeta i kultura, zdravstvo i socijalna skrb, upravni i pravni poslovi te gospodarstvo, kao i regionalne razvojne agencije), predstavnici Ureda državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji (predstojnica te voditelji, odnosno predstavnici službi i odjela za opće poslove, društvene djelatnosti, gospodarstvo), Centra za socijalnu skrb Osijek te predstavnici lokalnih javnih službi (osnovne škole) i organizacija civilnog društva. Kao dodatnu vrijednost može se istaknuti proaktivni pristup svih ključnih aktera na području Grada Osijeka i Osječko-baranjske županije (Grada Osijeka, županije, Ureda državne uprave, organizacija civilnog društva) u

rješavanju ključnih pitanja vezanih uz integraciju te pripremljenost za prihvata osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. Na ovom je sastanku uspostavljena jača suradnja između dionika na nacionalnoj i lokalnoj razini, ali i razmotrena mogućnost suradnje s drugim lokalnim jedinicama kojima će biti potrebna dodatna potpora (primjerice, otvaranje podružnice organizacije civilnog društva iz Osijeka u Požegi u kojoj takvih organizacija nedostaje).

Na svim su sastancima lokalni dužnosnici i službenici informirani o pravima osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita i važnosti lokalne integracije u društvo, a lokalne jedinice uključene su u pripremu kriterija za izradu Plana razmjestaja.

Kroz sastanke su odabrani gradovi (uglavnom pravovremeno, uz iznimku Zadra i Slavenskog Broda) obaviješteni o očekivanom dolasku osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, što omogućuje bolju pripremu za lokalnu integraciju. Nadalje, kroz ove aktivnosti osigurano je da se, kroz participativni proces u pripremi Plana razmjestaja lokalne jedinice, a u skladu s Europskom poveljom o lokalnoj samoupravi, pitaju za mišljenje u postupku pripremanja i donošenja odluka koje ih se izravno tiču. Na takav je način omogućeno da se mjere na nacionalnoj razini razvijaju uz aktivno uključivanje lokalnih zajednica, a što može osigurati njihovu učinkovitiju provedbu u praksi.

Te aktivnosti stoga predstavljaju primjer dobre prakse u odnosu između središnje i lokalne te područne (regionalne) razine vlasti.

8.2. Aktivna uloga društvenih službi u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita

8.2.1. Osnovna škola Lipik³²

Nakon edukacija održanih na projektu polaznice iz Osnovne škole Lipik prijavile su projekt usmjeren na integraciju djece osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na

³² Pripremila Sanda Ivanović, Osnovna škola Lipik.

Poziv na podnošenje prijedloga za 2022. godinu za program Erasmus+, ključna aktivnost 1 za područje odgoja i općeg obrazovanja. Projekt ‘Slični u različitostima – integriranje djece izbjeglica u život škole’ ostvario je 94 boda i time zauzeo 4. mjesto od ukupno 58 odobrenih prijava. Projektu su odobrena bespovratna sredstva u iznosu od 20.800,00 EUR. Zemlje partneri su Španjolska, Švedska i Turska.

Prema riječima Sande Ivanović, integracija djece osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u školske sustave predstavlja velik izazov za sve europske zemlje, a odnedavno i za našu školu. U Osnovnoj školi Lipik školuju se učenici i djeca izbjeglice iz Afganistana bez pratnje roditelja. Smješteni su u Dom za djecu u Lipiku.

Tijekom 2021. najavljen je dolazak skupine od 16 djevojčica bez pratnje, koji se nije ostvario, ali je upozorio na izazove s kojima bi se učitelji susreli u njihovoj integraciji u odgojno-obrazovni sustav, među kojima Sanda Ivanović posebno ističe:

- nedovoljnu educiranost za rad s djecom osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, osobito kada se radi o djeci bez pratnje, a koja će im pomoći u radu na kulturološkoj i jezičnoj pripremi za učenike osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, domicilne učenike i učitelje
- emocionalnu ranjivost, ali i jezičnu, vjersku i kulturološku različitost domicilne djece i djece osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita
- nedostatnu podršku učitelja i stručnjaka koji imaju iskustva s takvom vrstom izazova, a koja bi mogla pomoći u prevladavanju različitosti, poboljšanju tehnika i kvalitete poučavanja te pomoći djeci da se što lakše integriraju u školu i zajednicu
- potrebni su novi digitalni alati za rad s inojezičnom skupinom djece, nastavni udžbenici i pomoćna nastavna sredstva i pomagala koja bi učitelji mogli sami izraditi, no za što im je potrebna dodatna edukacija
- nedostaje akcijski plan za primitak djece izbjeglica i školski kurikulum koji bi sadržavao nove izvannastavne

aktivnosti i radionice za djecu i roditelje u svrhu što boljeg upoznavanja djece i integracije u novu sredinu

- nužnost osiguravanja psiho-socijalne podrške za ovu ranjivu skupinu učenika koja često imaju ratne traume i prošla su dug put do RH
- potrebu uvođenja novih oblika suradnje s lokalnom zajednicom kojima ćemo više senzibilizirati javnost za rad s učenicima osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.

Na temelju navedenih izazova planirani su glavni ciljevi projekta 'Slični u različitostima - integriranje djece izbjeglica u život škole':

- stvaranje multikulturalnog ozračja u školi
- promicanje vrijednosti uključivosti, raznolikosti i tolerancije, socijalnog i emocionalnog učenja
- modernizacija i inovativnost u nastavnom procesu.

Projektom je predviđeno da po četiri sudionika sudjeluje na četiri edukacije i radionice iz područja integracije djece osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u odgojno-obrazovni sustav te da deset učitelja posjeti tri škole koje već duže vrijeme uspješno provode integraciju djece i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, u Turskoj, Španjolskoj i Švedskoj. Tijekom posjeta školama domaćina učitelji iz Osnovne škole Lipik pet dana pratit će rad kolega tijekom cijeloga dana, voditi bilješke i evidentirati načine na koji uključuju djecu osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u svakodnevni rad, a kako bi se odredili izazovi s kojima se susreću kolege učitelji u tim školama i instrumenti kojima uspješno odgovaraju na te izazove. Nadalje, utvrdit će se koje oblike psiho-socijalne podrške imaju učenici i učitelji te usvajati novi oblici poučavanja i praćenja uz pomoć novih digitalnih alata, nastavnih sredstava i pomagala i početnice za poučavanje učenika osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. Konzultirat će se kako što uspješnije pripremiti učenike i roditelje za primitak djece osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. Pratit će

se rad na izvannastavnim aktivnostima i radionicama koje koriste s ciljem uspješnije integracije djece osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.

Planirane aktivnosti uključenim sudionicima pomoći će razviti bolje kompetencije povezane s poučavanjem djece osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita i osposobljavanje za rad s ovom ranjivom skupinom učenika:

- moći će lakše procijeniti obrazovne potrebe djece osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita s ciljem njihove uspješne integracije u sustav obrazovanja i društvo
- naučit će bolje razumjeti prakse, politike i sustave u području obrazovanja, osposobljavanja i rada s učenicima izbjeglicama
- povećat će sposobnost za pokretanje promjena u praksi i integraciji djece osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u školski sustav
- naučit će kako bolje pripremati učenike osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za strukovno osposobljavanje i tržišta rada
- osposobit će se za izradu novog kurikuluma, digitalnih alata i metoda poučavanja
- naučit će kako prepoznati i uvažiti potrebe učenika s manje mogućnosti
- usavršit će znanje stranih jezika i razviti bolje digitalne kompetencije
- naučit će kako povećati motiviranost i zadovoljstvo učenika i učitelja u svakodnevnom radu.

8.2.2. Osnovna škola Gustava Krkleca, Zagreb

Osnovna škola Gustava Krkleca, smještena u naselju Travno u Novom Zagrebu, od 2017. godine primarno je mjesto za obrazovanje djece tražitelja međunarodne zaštite koja su smještena u obližnje Prihvatilište za tražitelje međunarodne zaštite Porin. Djeca čiji roditelji dobiju status međunarodne zaštite, nerijetko nastavljaju svoje obrazovanje u ovoj školi pa je tijekom godina škola stekla značajno iskustvo uključivanja ove kategorije djece u obrazovni sustav. Kao primjer dobre prakse treba istaknuti da je škola izradila interni protokol za

rad s djecom tražiteljima međunarodne zaštite / osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita.

Tijekom školske godine 2021./ 2022. škola provodi projekt ‘Integracija djece izbjeglica u hrvatski odgojno-obrazovni sustav’ u kojem sudjeluju ravnateljica, stručni suradnici, razredni i predmetni učitelji.³³

U sklopu projekta INCLUDE tijekom travnja i svibnja 2022. provedene su dvije lokalne akcije u zajednici s ciljem povezivanja domaćeg stanovništva i državljana trećih zemalja – ‘Socio-kulturne aktivnosti u Travnom’ i ‘U sportu nema razlika’. Učenici sedmih razreda zajedno s koordinatoricama akcija osmišljavali su aktivnosti i sudjelovali u navedenim aktivnostima, kao i njihovoj provedbi. U projektu su sudjelovali roditelji, učenici, djelatnici škole, tražitelji azila u Prihvatilištu za tražitelje međunarodne zaštite Porin, roditelji i učenici azilanti koji pohađaju školu te stanovnici kvarta Travno. Lokalne akcije financirane su iz AMIF-a.

U sklopu lokalne akcije ‘Socio-kulturne aktivnosti u Travnom’ održane su slikarske radionice na temu ‘Dom u meni, dom oko mene’ s ciljem druženja skupina djece i roditelja azilanata i tražitelja azila sa skupinom roditelja i djece iz kvarta Travno. Fokus je bio na druženju, upoznavanju i dijeljenju iskustava. Slikarski radovi učenika, roditelja i djelatnika škole izloženi su na školskom igralištu 25. svibnja 2022. godine povodom 45 godina djelovanja škole. Za vrijeme izložbe, voditeljica radionica osmislila je participativni performans tijekom kojeg su zainteresirani na papirnati tanjurima oslikavali igre iz djetinjstva, a potom slučajnim prolaznicima nudili kolačiće na oslikanim tanjurima s ciljem dijeljenja iskustava o različitim igrama iz djetinjstva. Cilj performansa bio je osvijestiti kako se djeca u različitim dijelovima svijeta igraju na sličan način, samo se igre drugačije zovu.

Tijekom Festivala međunarodnih tradicionalnih slastica u školskom vrtu učenici, roditelji, djelatnici škole, kao i gosti mogli su uživati u tradicionalnim okusima Hrvatske, Bosne

i Hercegovine, Irana, Iraka, Pakistana, Meksika, Ukrajine i Rusije. Slastice su radili roditelji, učenici i djelatnici škole. U sklopu iskustvene radionice na temu ljudskih prava – pravo na obrazovanje, koju je vodio vanjski suradnik Centra za mirovne studije, istaknuta je važnost stvaranja jednakih uvjeta obrazovanja za svako dijete kao i stvaranja mogućnosti za učenike kako bi se kroz doticaj s drugim kulturama učili međusobnoj toleranciji, zajedništvu i prihvaćanju različitosti.

U sklopu lokalne akcije ‘U sportu nema razlika’ organiziran je turnir u tri sporta: badmintonu, nogometu i odbojci u kojem su sudjelovali roditelji, djeca i djelatnici škole. Po završetku turnira podijeljene su medalje i diplome. Održana je i plesna radionica ‘Ples nas spaja’ pod vodstvom profesorice plesova s Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

8.2.3. Integracija azilanata iz Sirije kroz aktivnosti Gradske knjižnice ‘Ivan Goran Kovačić’ Karlovac³⁴

U grad Karlovac krajem 2019. godine stiglo je devet sirijskih obitelji. Doseljeni su na temelju programa preseljenja kojim se RH obvezala na primitak i integraciju 400 osoba. Prema riječima Miroslava Katića i Vedrane Kovač Vrane, Gradska knjižnica ‘Ivan Goran Kovačić’ Karlovac vrlo je brzo postala jedan od dionika koji pomaže u brzom i lakšoj integraciji sirijskih obitelji u hrvatsko društvo. Sa sirijskim obiteljima djelatnici Gradske knjižnice povezale su socijalne mentore. Rad s novim korisnicima prvih nekoliko mjeseci bio je neslužbene prirode, a sastojao se uglavnom od povremenih tečajeva hrvatskog jezika u prostorima Knjižnice za mlade. Kako bi usustavili aktivnosti i stekli nova znanja u radu s izbjeglicama, Gradska knjižnica ‘Ivan Goran Kovačić’ Karlovac prijavila je Erasmus+ projekt ‘Inkluzijom ostvarimo potencijale knjižnica’. Projekt je sufinanciran sredstvima EU-a u sklopu programa Erasmus+, a pripada ključnoj aktivnosti obrazovanja odraslih (KA104). Ključni ciljevi

³⁴ Pripremili: mr. sc. Miroslav Katić, viši knjižničar, voditelj Poslovne knjižnice i Vedrana Kovač Vrana, viši knjižničar, voditeljica Središnje knjižnice Slovenaca u RH.

³³ Izvor: http://os-gkrkleca-zg.skole.hr/?news_hk=1&news_id=2575&show=290#mod_news

ovog projekta obuhvaćali su razvoj vještina zaposlenika kroz realizaciju mobilnosti u europskim zemljama te stjecanje novih znanja i iskustava za rad s osobama u nepovoljnom društvenom položaju. Cilj je stečenim znanjem i vještinama poboljšati kvalitetu postojećih usluga za ranjive skupine, ali i razviti nove usluge i programe za azilante i migrante. Od tri prijavljene i realizirane mobilnosti prva je bila isključivo vezana za rad s azilantima.

Prva mobilnost osoblja ostvarena je u Gradskoj knjižnici Ljubljana, Slovenija od 4. do 10. listopada 2020. godine. Stečena su nova znanja i vještine pomoću kojih su ojačane postojeće i razvijene nove usluge knjižnice koje podrazumijevaju rad s azilantima i ostalim ranjivim skupinama. Nakon izvršene mobilnosti krenulo se s implementacijom stečenih znanja u radu s azilantima. Cilj projekta bio je pozicionirati knjižnicu u prepoznatljiv centar za rad s ranjivim skupinama odraslih korisnika kako bismo ih integrirali u socio-ekonomski život. Program uključuje pažljivo osmišljene kreativne i obrazovne programe i aktivnosti koje uključuju inovacije u radu s migrantima:

- 1) Učenje hrvatskog jezika. Sposobnost komunikacije utječe na svako područje života u kojem moramo komunicirati s drugima. Od posla do školovanja, jednostavnog snalaženja ili kupnje hrane, učenje je jezika neophodno. Aktivno radimo na poboljšanju sposobnosti korisnika da se jezično izražavaju i razumiju. Pruža se dodatna pomoć u učenju korisnicima koji se tijekom učenja susreću s manjim ili većim teškoćama u stjecanju znanja jezika i kulture.
- 2) Programi za poticanje poduzetništva i financijske pismenosti. Poslovna knjižnica Gradske knjižnice 'Ivan Goran Kovačić' Karlovac prva je knjižnica te vrste u Hrvatskoj. Usluge Poslovne knjižnice do sada su bile usmjerene na poticanje poduzetništva i financijske pismenosti mladih. Svoje usluge proširuju i na druge ranjive skupine (posebno migrante, tražitelje azila i žene u nepovoljnom položaju). Migranti na mnogo načina doprinose gospodarskom rastu zemalja domaćina, donoseći nove vještine i kompetencije i pomažući u smanjenju nedostatka radne snage.

Usto, podizanje svijesti o pozitivnoj ulozi koju migranti mogu ostvariti kao poduzetnici, doprinosi uravnoteženoj imigracijskoj slici u javnosti.

- 3) Digitalna pismenost / ICT pismenost. Edukacija je osmišljena da korisnicima pruži osnovna znanja o ICT vještinama. Stečući nova znanja, korisnik će moći koristiti računalo u osnovne svrhe kao što su: pisanje osobnih/poslovnih pisama, pretraživanje podataka na internetu (zakoni, ljudska prava, mogućnosti za posao itd.), slanje e-pošte, priprema prezentacije, kontroliranje svojih troškova itd.
- 4) Individualna podrška. Individualnom podrškom osigurava se uključivanje korisnika u zajednicu, pomaže u pronalaganju posla ili studija, pruža pristup svim knjižničnim uslugama i predstavlja mogućnosti koje knjižnica pruža u cjeloživotnom učenju.
- 5) Razmjena kulturnih kompetencija. S novom korisničkom skupinom razmjenjuju se iskustva, običaji i vrijednosti njihove matične zemlje. Time se nadilaze postojeći stereotipi, promiče tolerancija i interkulturalizam te doprinosi socijalnoj integraciji.

Trenutno u Karlovcu živi šest sirijskih obitelji, tri kurdске i tri arapske, ukupno njih 34, od toga 22 djece. U srpnju 2021. godine započelo je provođenje programa i aktivnosti s obiteljima iz Sirije. Prije samog početka edukacije s odraslim korisnicima provedena je inicijalna anketa o potrebama i područjima njihova interesa, a na temelju dobivenih odgovora formiran je plan učenja. Iako je knjižnica prostor za stjecanje neformalnog obrazovanja, pri pripremi za podučavanje azilantata hrvatskom jeziku vodimo se Odlukom MZO-a o programu učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi uključivanja u hrvatsko društvo, prateći njihovo dosadašnje znanje i prilagođavajući se uvjetima u kojima se nalaze, potrebama koje imaju itd.

Tijekom ljeta program se odvijao svake subote u jutarnjim satima u Knjižnici za mlade. Uz roditelje, u prostoru

Knjižnice za mlade istovremeno su boravila i djeca, kojima su volonteri Gimnazije Karlovac pomagali u svladavanju školskih obveza (pomoć pri pisanju zadaća, ponavljanje gradiva, učenje za testove...). S obzirom na želje i interese polaznika, tijekom ljetnih mjeseci u suradnji s licenciranim turističkim vodičima grada Karlovca realizirane su i dvije turističko-edukativne šetnje starom gradskom jezgrom. Na taj se način obiteljima iz Sirije približilo kulturnu, povijesnu i turističku baštinu grada.

Od rujna do prosinca 2021. godine edukacija je nastavljena u središnjoj zgradi knjižnice. Nastavljeno je aktivno učenje hrvatskog jezika i kulture. Obiteljima se pruža pomoć i podrška u pronalaženja poslova, snalaženju u različitim životnim situacijama te individualna podrška i izvan predviđenih subotnjih edukacija. Tijekom adventskog razdoblja s obiteljima je ponovno realizirana adventska turistička tura s licenciranim turističkim vodičima.

U suradnji s udrugom DRONE za društveni razvoj i neformalno obrazovanje koja provodi projekt 'Ofarbij Karlovac', u realizaciju projekta uključena su i djeca obitelji iz Sirije. Provedene su aktivnosti oslikavanja i uređenja zidova na području grada te uklanjanje poruka i govora mržnje uz osmišljavanje umjetničkih motiva. Ovim aktivnostima postiglo se osvještavanje sugrađana o rodno uvjetovanom nasilju, djeci je omogućeno aktivno sudjelovanje u programima te dodatno olakšana njihova integracija u zajednicu.

Od 14. siječnja 2022. godine radionice se odvijaju u tri termina tjedno jer su polaznici pokazali interes za jezik i učenje jezika kako bi se lakše snašli na poslu. Isto tako, individualna podrška kod odlazaka liječniku ili kod administrativnih aktivnosti odvija se prema potrebama i ona nije uračunata u dolje naveden broj radionica koji se odvijao. Uz navedene obitelji, edukaciji su se pridružili i jedan talijanski državljanin koji je zbog supruge došao živjeti u Karlovac, kao i egipatska državljanka koja je na studijskoj godini u Karlovcu. Prateći emisije koje su se prikazivale na lokalnim medijima i televiziji, knjižničari Knjižnice Filozofskog fakulteta u Zagrebu odlučili su Gradskoj knjižnici 'Ivan Goran Kovačić'

prikupiti i donirati knjige za učenje hrvatskog jezika te knjige koje će obogatiti zbirku Središnje knjižnice Slovenaca u RH. Tako je strancima koji uče hrvatski i slovenski jezik u knjižnici omogućen pristup i korištenje donirane građe.

U lipnju 2022. godine Centar za kulturu dijaloga u suradnji s Gradskom knjižnicom 'Ivan Goran Kovačić' u sklopu projekta 'Novi susjedi' pripremio je prezentaciju sirijskih običaja, kulture, hrane, a prije svega dječjih uspjeha pod nazivom 'U dijalogu s Orijentom – upoznaj Siriju'. Sirijske obitelji koje danas žive u Karlovcu primjer su dobre integracije izbjeglica koje su Karlovčani sjajno prihvatili. Susret je zamišljen kao druženje novih sirijskih obitelji i Karlovčana. Mali Sirijci pokazali su kako su dobro naučili hrvatski jezik, predstavili svoje taekwondo vještine i sposobnost sviranja glazbenih instrumenata. Sve to pokazuje da, osim toga što su uključeni u redovno obrazovanje, rado sudjeluju i u brojnim sportskim i zabavnim aktivnostima te su sami napravili prvi korak k asimilaciji u hrvatsko društvo.

Broj sudionika na radionicama kreće se između pet i osam odraslih osoba, ovisno o slobodnom vremenu obitelji. Interes sudionika za učenjem i provođenjem slobodnog vremena u knjižnici se nastavlja. Osigurana je kontinuirana podrška i ostvareni su uvjeti za stalnu implementaciju navedenog programa.

Ukupno je provedeno 18 radionica u 2021. godini te 66 radionica do kraja lipnja 2022. godine.

8.3. Jačanje uključivosti i društvene kohezije

8.3.1. Projekt Informiranje – prvi korak do zdravlja, udruga FitnessOF Karlovac, centar za rekreaciju i rehabilitaciju³⁵

Na temelju javnog poziva Grada Karlovca za udruge u kojemu je definirano da su osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita posebno ranjive i nalaze se u specifičnoj situaciji, za financiranje je odabran projekt *Informiranje – prvi*

³⁵ Pripremila: Ana Hajdin, udruga FitnessOF Karlovac, centar za rekreaciju i rehabilitaciju.

korak do zdravlja udruge FitnessOF Karlovac, centar za rekreaciju i rehabilitaciju.

Ciljevi projekta su:

- a) provesti lokalnu kampanju osvještavanja roditeljske zajednice i cijele populacije o pretilosti građana, pogotovo problemu pretilosti djece te nizom aktivnosti skrenuti pažnju na načine zaštite zdravlja kretanjem, zdravom prehranom i općenito izmjenom stilova života
- b) provesti specijaliziranu edukaciju izbjeglica iz Ukrajine o anatomiji ljudskog tijela vezanoj za vježbanje, kretanje i pokrete te usvajanje znanja o dijelovima tijela na hrvatskom kako bi kod liječnika mogli dobiti odgovarajuću i ciljanu zdravstvenu skrb
- c) organizirano, uz pomoć postojećih vježbača, integrirati izbjeglice u društvo, stvoriti sigurnu i ugodnu okolinu u kojoj će uz pomoć stručnjaka raditi na rješavanju stresa, depresije i usamljenosti.

Projekt razvija i jača organizaciju civilnog društva za rad na provođenju aktivnosti zdravstvene zaštite i provođenju javno zdravstvene politike, ujedno osnažujući udruhu za nastavak aktivnosti po isteku projekta (održivost) te također doprinosi poboljšanju položaja izuzetno ranjivih skupina u društvu jačanjem njihove razine informiranosti i znanja, socijalizacijom i integracijom.

Tim projektom udruha želi intenzivno osvijestiti lokalnu zajednicu o sve većem problemu pretilosti građana, osobito djece. Uzrok pretilosti skriva se u izuzetno nekvalitetnom načinu prehrane koja je sve češća u užurbanom načinu života te u loše provedenom slobodnom vremenu u kojem se zloupotrebljavaju mobiteli, računala, televizori i razne konzole za igrice, što sve dodatno doprinosi smanjenju kretanja i aktivnom životu odraslih, a osobito djece. Podaci preuzeti iz Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo porazni su i Hrvatsku smještaju među europske zemlje kod kojih je problem pretilosti najistaknutiji.

U sklopu projekta provest će se jedna tribina / okrugli stol na navedenu temu na kojem će sudjelovati razni stručnjaci

iz područja zdravlja, kineziologije, fizioterapije, odgoja kao i srodne udruge koje se bave ovom tematikom ili mogu doprinijeti rješavanju ovog problema. Vrlo su važan dionik i mediji koji će partnerski sudjelovati kako bi pomogli oko jačanja svijesti lokalne zajednice.

Drugi dio projekta usmjeren je na zaštitu zdravlja izbjeglica iz ratom pogođene Ukrajine. S obzirom na jezičnu barijeru tim osobama otežana je integracija u društvo, bilo kod traženja posla, snalaženja u organiziranim oblicima sporta i treniranja, a osobito kod odlaska k liječniku. Jedno od najvažnijih znanja osobe koja ima zdravstveni problem je kako taj problem objasniti liječniku, za što je nužno barem osnovno poznavanje anatomije, kretanja i osjeta na hrvatskom jeziku. U ovom projektu, koristeći postojeće vježbače i stručno osoblje, provodit će se aktivnosti kojima će se izbjeglice učiti nazivima dijelova tijela, osnovne položaje i kretanje kao i da znaju pojasniti osjete boli i ugođe, sve kako bi ih pripremili na lakšu integraciju, ali i kako bi se oni lakše snašli kod liječnika i dobili što kvalitetniju zdravstvenu zaštitu. Povećana razina informiranosti, kao i druženje s građanima, poboljšat će njihovu socijalizaciju i integraciju i smanjiti osjećaj usamljenosti te doprinijeti snižavanju razine stresa i depresije. Za potrebe ove aktivnosti nabavit će se specijalizirani edukativni materijal kao i posebna oprema koja će trajno ostati na korištenje udruzi, što će omogućiti provođenje aktivnosti i po isteku projekta.

8.3.2. Publikacija *Živjeti s nama – Integracija osoba s odobrenom međunarodnom zaštitom u Hrvatskoj; primjeri iz lokalnih zajednica, udruga DKolektiv*³⁶

Publikacija je nastala u okviru projekta *‘Živjeti s nama’* koji su u razdoblju od travnja 2020. do ožujka 2022. godine proveli DKolektiv – organizacija za društveni razvoj, Gradsko društvo Crvenog križa Osijek, Informativno-pravni centar Slavonski Brod, Udruga za kreativni razvoj – SLAP,

³⁶ Publikacija je dostupna na: <https://www.dkolektiv.hr/public/storage/documents/publications/zivjeti-s-nama-integracija-osoba-s-odobrenom-medunarodnom-zastitom-u-hrvatskoj.pdf>

Agencija lokalne demokracije Sisak, Grad Osijek i Grad Slavonski Brod. Projekt je sufinancirala EU iz Europskog socijalnog fonda.

U publikaciji su predstavljene osobne priče osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u RH te primjeri dobrih praksi različitih dionika koji sudjeluju u procesu njihove integracije. Publikacija je izrađena na temelju razgovora s osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita te s predstavnicima lokalne samouprave, škole, poslodavaca i udruga koje aktivno pružaju podršku integraciji na lokalnoj razini.

Svoje osobne priče ispričali su Ruba Nadaf iz Sirije, Twana Rasul iz Iraka, Ali Mohammad Shuryabi iz Irana, Inayatullah Jiskani iz Pakistana i Aymen Aheen Abd Ali Al-Mimar iz Iraka.

Grad Karlovac predstavio je svoja iskustva s integracijom obitelji iz Sirije koje su u RH preseljene na temelju Odluke Vlade RH o preseljenju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite.

Osnovnu školu Gustava Krkleca u Zagrebu u školskoj godini 2021./2022. ukupno pohađa 13 djece – četvero učenika imaju odobrenu međunarodnu zaštitu, dok su ostali u statusu tražitelja međunarodne zaštite ili još uvijek čekaju odluke nadležnih institucija. Ova škola jedna je od onih s najviše iskustva (od 2017. godine) u integraciji djece izbjeglica u školski sustav.

Pet organizacija civilnog društva – Agencija lokalne demokracije Sisak, Are you Syrious?, Centar za mirovne studije, Centar za kulturu dijaloga i Hrvatski Crveni križ – predstavile su svoja iskustva i rad s izbjegličkom populacijom u RH. Na kraju su predstavljena i iskustva nekoliko poslodavaca koji su zaposlili osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita ili osobe migrantskog podrijetla (IKEA Hrvatska d.o.o., Yellow Submarine d.o.o. i Tonino Barbieri j.d.o.o.).

Ova publikacija predstavlja vrlo vrijedan pregled integracije na lokalnoj razini iz perspektive osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita i dionika koji aktivno sudjeluju u

procesu integracije. Osim uvida u osobne priče i rad različitih organizacija, može biti koristan alat za lobiranje i utjecaj na *policy* procese na lokalnoj razini, posebno u onim jedinicama lokalne samouprave koje nemaju iskustva u integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.

8.3.3. Aktivnosti u integraciji azilanata iz Afganistana u Rijeci, udruga Civis Mundi³⁷

Udruga Civis Mundi iz Rijeke pruža podršku u integraciji dvjema afganistanskim obiteljima koje su u Rijeku stigle krajem 2021. godine.³⁸

U suradnji s Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Rijeci, Odsjekom za kroatistiku, organiziran je intenzivni tečaj hrvatskog jezika. Također je osigurano i dodatno učenje hrvatskog jezika za dvije nepismene obitelji od strane volonterke, profesorice hrvatskog jezika. Civis Mundi provodi i kreativne radionice u svrhu budućih zaposlenja te završetak osnovnoškolskog obrazovanja za nepismene žene u suradnji s zaposlenicima HZZ-a i Akademije likovnih umjetnosti. U svrhu procjene individualnih potreba prilikom integracije u novu okolinu, djelatnici udruge (psiholog, socijalni radnik i kulturalni medijator) na tjednoj razini posjećuju obitelji i pružaju podršku u socijalizaciji i poboljšanju psihofizičkog stanja. Podrška se pruža putem uključivanja u sportske aktivnosti (NK Halubjan, NK Lokomotiva, PK Kantrida) te praćenjem na individualna savjetovanja u HZZ, prilikom posjeta liječniku, u trgovine, muzeje, knjižnicu i slično.

U svrhu jačanja uključivosti i društvene kohezije provode se i edukacije/radionice u riječkim osnovnim školama i centrima za pružanje usluga na temu 'Integracija osoba s odobrenom i privremenom zaštitom u lokalnoj zajednici'.

Sve ove aktivnosti odvijaju se u suradnji s drugim organizacijama civilnog društva koje djeluju na području grada Rijeke (Centar za kulturu dijaloga, Crveni križ, Isusovačka

³⁷ Informacije pripremila Petra Babić, voditeljica projekta.

³⁸ Civis Mundi podršku u integraciji provodi kroz projekt 'Unaprjeđenje postupka integracije' koji se financira iz sredstava AMIF-a.

služba za izbjeglice, IOM, UNHCR, EMN), s kojim je organizacijama napravljeno inicijalno povezivanje i dogovor o suradnji.

9. Izvori

9.1. Radovi

- 1) Giljević, Teo; Lalić Novak, Goranka, Integration of migrants through a prism of specific sustainable development goals: A perspective of public administration. Sustainable development, 28 (2020), 4; str. 1002–1009.
- 2) Lalić Novak, Goranka; Giljević, Teo, Pravno i institucionalno uređenje integracije migranata u Republici Hrvatskoj – prema europskom modelu. Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, 10 (2019), 1; 163–184.
- 3) Lalić Novak, Goranka, Azil: pravni i institucionalni aspekti. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar za javnu upravu i javne financije, 2016.
- 4) Kovač, Anamarija, Okvir za integraciju izbjeglica u hrvatsko društvo. U: Giljević, Teo; Holjevac, Tatjana; Kovač, Anamarija; Petrovečki, Kristina; Tučkorić, Lana, Integracija izbjeglica u hrvatsko društvo: pravno uređenje i ostvarivanje u praksi. Zagreb: Hrvatski pravni centar, 2020.
- 5) Lapaš, Davorin, Međunarodnopravna zaštita izbjeglica. Zagreb: Hrvatski pravni centar, 2008.

9.2. Međunarodni i europski propisi i dokumenti

- 1) Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the EU, Council document 14615/04, dostupno na: http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-04-321_en.htm
- 2) Communication from the Commission ‘Choosing to grow: Knowledge, innovation and jobs in a cohesive society. Report to the Spring European Council, 21 March 2003 on the Lisbon strategy of economic, social and environmental renewal’, COM(2003)5 of 14 January 2003, dostupno na: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/064a660d-fa08-4732-bfc5-265dcdfee3be/language-en>

- 3) Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on immigration, integration and employment, COM/2003/0336 final, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1556895392143&uri=CELEX:52003DC0336>
- 4) Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – A Common Agenda for Integration – Framework for the Integration of Third-Country Nationals in the European Union, COM/2005/0389, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:52005DC0389>
- 5) Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – European Agenda for the Integration of Third-Country Nationals, COM(2011) 455 final, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52011DC0455>
- 6) Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Action plan on Integration and Inclusion 2021 – 2027 [COM(2020) 758 final], dostupno na: <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/bb47d489-a2b1-11eb-9585-01aa75ed71a1>
- 7) Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Action Plan on the integration of third country nationals, COM(2016) 377 final, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0377&from=ES> (3.5.2019.)
- 8) Communication on a Community immigration policy, COM(2000)757 of 22 November 2000, dostupno na:

- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52000DC0757> (3.5.2019.)
- 9) Conclusions of the Council and the Representatives of the Governments of the Member States on the integration of third-country nationals legally residing in the EU, Council document 15312/16, dostupno na: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15312-2016-INIT/en/pdf>
 - 10) Direktiva 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te sadržaj odobrene zaštite, OJ L 337, 20.12.2011.
 - 11) Direktiva 2011/98/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o jedinstvenom postupku obrade zahtjeva za izdavanje jedinstvene dozvole za boravak i rad državljanima trećih zemalja na državnom području države članice te o zajedničkom skupu prava za radnike iz trećih zemalja koji zakonito borave u državi članici, OJ L 343, 23.12.2011.
 - 12) Direktiva 2016/801 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o uvjetima ulaska i boravka državljana trećih zemalja u svrhu istraživanja, studija, osposobljavanja, volonterstva, razmjena učenika ili obrazovnih projekata, i obavljanja poslova au pair, OJ L 132, 21.5.2016.
 - 13) Direktiva Vijeća 2003/109/EZ od 25. studenog 2003. o statusu državljana trećih država koji imaju stalni boravak, OJ L 16, 23.1.2004.
 - 14) Direktiva Vijeća 2003/86/EZ od 22. rujna 2003. o pravu na spajanje obitelji, OJ L 251, 3.10.2003.
 - 15) Direktiva Vijeća 2009/50/EZ od 25. svibnja 2009. o uvjetima za ulazak i boravak državljana trećih zemalja radi visokokvalificiranog zapošljavanja, OJ L 155, 18.6.2009.
 - 16) European Commission, EU Funds that include integration for third country nationals, dostupno na: <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/financing/>

all_funds_integration_dg_home_info_day_12042017_en.pdf (15.2.2019.).

- 17) Izvješće Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Izvješća o ex post evaluacijama za razdoblje od 2011. do 2013. za mjere sufinancirane iz četiriju fondova u okviru programa 'Solidarnost i upravljanje migracijskim tokovima', COM(2018) 456 final, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52018DC0456> (3.5.2019.).
- 18) Konvencija o statusu izbjeglica, UNTS vol. 189, str. 137, 28. srpnja 1951.; SL SFRJ: MU 15/1960
- 19) Odluka Vijeća od 25. lipnja 2007. o osnivanju Europskog fonda za integraciju državljana trećih zemalja za razdoblje od 2007. do 2013. u okviru Općeg programa za solidarnost i upravljanje migracijskim tokovima, OJ L 168, 28.6.2007.
- 20) Pročišćene verzije Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije, OJ C 202, 7.6.2016.
- 21) Protokol o statusu izbjeglica, UNTS 606, 31. 1. 1967., SL SFRJ – MU 15/1967
- 22) Uredba br. 516/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. o uspostavi Fonda za azil, migracije i integraciju, o izmjeni Odluke Vijeća 2008/381/EZ i o stavljanju izvan snage odluka br. 573/2007/EZ i br. 575/2007/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te Odluke Vijeća 2007/435/EZ, OJ L 150, 20.5.2014.

9.3. Propisi i dokumenti u RH

- 1) Akcijski plan Grada Zagreba za integraciju tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za 2022. godinu, dostupno na: [http://web.zagreb.hr/sjednice/2021/sjednice_skupstine_2021.nsf/o/C12586DFO03A998EC12587C00048FoA9/\\$FILE/02%20Prijedlog%20akcijskog%20plana.pdf](http://web.zagreb.hr/sjednice/2021/sjednice_skupstine_2021.nsf/o/C12586DFO03A998EC12587C00048FoA9/$FILE/02%20Prijedlog%20akcijskog%20plana.pdf)
- 2) Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. godine do 2019. godine, dostupno na: [105](https://pravamanji-

</div>
<div data-bbox=)

na.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/AKCIJSKI%20PLAN%20ZA%20INTEGRACIJU%202017-2019.pdf

- 3) Migracijska politika Republike Hrvatske za razdoblje 2013. – 2015. (NN 27/13)
- 4) Odluka o Nastavnom planu i programu hrvatskoga jezika za tražitelje azila, azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom starije od 15 godina radi pristupa srednjoškolskom obrazovnom sustavu i sustavu obrazovanja odraslih (NN 100/12, 70/15)
- 5) Odluka o premještanju i preseljenju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite (NN 78/15)
- 6) Odluka o preseljenju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite (NN 99/17)
- 7) Odluka o preseljenju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite za 2019. godinu (NN 16/19).
- 8) Odluka o Programu hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za tražitelje azila i azilante (NN 129/09, 70/15)
- 9) Odluka o Programu hrvatskoga jezika za pripremnu nastavu za učenike osnovne i srednje škole koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik (NN 151/11)
- 10) Odluka o programu učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi uključivanja u hrvatsko društvo (NN 154/14, 70/15)
- 11) Okvir za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini, dostupno na: <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Okvir%20za%20integraciju%20osoba%20kojima%20je%20odobrena%20me%C4%91unarodna%20za%C5%A1tita%20na%20lokalnoj%20razini.pdf>
- 12) Pravilnik o načinu provođenja programa i provjeri znanja tražitelja azila, azilanata i stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom, radi pristupa obrazovnom sustavu Republike Hrvatske (NN 89/08, 70/15)

- 13) Pravilnik o provođenju pripremne i dopunske nastave za učenike koji ne znaju ili nedostatno znaju hrvatski jezik i nastave materinskoga jezika i kulture države podrijetla učenika (NN 15/13)
- 14) Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 8/98 – službeni pročišćeni tekst, 113/00, 124/00 – službeni pročišćeni tekst, 28/01, 41/01 – službeni pročišćeni tekst, 76/10, 85/10 – službeni pročišćeni tekst, 5/14)
- 15) Zakon o doplatku za djecu (NN 94/01, 138/06, 107/07, 37/08, 61/11, 112/12, 82/15, 58/2018)
- 16) Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (NN 22/13, 41/16, 64/18, 47/20, 20/21)
- 17) Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15, 127/17)
- 18) Zakon o obrazovanju odraslih (NN 144/21)
- 19) Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj (NN 80/13, 15/18, 26/21, 46/22)
- 20) Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10 – ispravak 90/11, 16/12, 86/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19 i 64/20)
- 21) Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (NN 10/97, 107/07, 94/13, 98/19, 57/22)
- 22) Zakon o priznavanju i vrednovanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija (NN 69/22)
- 23) Zakon o roditeljskim potporama (NN 85/08, 110/08, 34/11, 54/13, 152/14, 59/17, 37/20, 85/22)
- 24) Zakon o socijalnoj skrbi (NN 18/22, 46/22)
- 25) Zakon o tržištu rada (NN 118/18, 32/20, 18/22)
- 26) Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 2/07, 46/07, 45/09, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17, 96/18)

ljudskaprava.gov.hr
